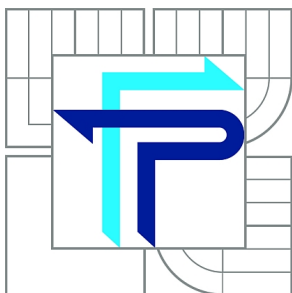

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF FINANCES

ANALÝZA DAŇOVÉHO DOPADU ŠVARC SYSTÉMU

ANALYSIS OF TAX IMPACT OF THE SVARC SYSTEM

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

JANA ZLÁMALOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

JUDr. Ing. JAN KOPŘIVA, Ph.D.

BRNO 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zlámalová Jana

Účetnictví a daně (6202R049)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává bakalářskou práci s názvem:

Analýza daňového dopadu švarc systému

v anglickém jazyce:

Analysis of Tax Impact of the Svarc System

Pokyny pro vypracování:

Úvod

Cíle práce, metody a postupy zpracování

Teoretická východiska práce

Analýza současného stavu

Vlastní návrhy řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Seznam odborné literatury:

KAPOUN, R. Aktuální průvodce problematikou nelegálního zaměstnávání pro podnikatele. Olomouc: Anag, 2012. 102 s. ISBN 978-80-7263-755-3.

LIŠKA, V. a kol. Makroekonomie. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 628 s. ISBN 80-86419-54-1.

MACHÁČEK, I. Fyzické osoby a daň z příjmů 2012. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 299 s. ISBN 978-80-7357-711-7.

SRPOVÁ, J. a kol. Základy podnikání: teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů. Praha: Grada, 2010. 427 s. ISBN 978-80-247-3339-5.

VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ. Daňový systém ČR 2012. 11. vyd. Praha: 1. VOX, 2012. 368 s. ISBN 978-80-87480-05-2.

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Ing. Jan Kopřiva, Ph.D.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2014/2015.

L.S.

prof. Ing. Mária Režňáková, CSc.
Ředitel ústavu

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.
Děkan fakulty

V Brně, dne 28.2.2015

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na charakteristiku tzv. švarcsystému, jeho historii a srovnání s jinými státy Evropské unie. Bude porovnávat míru zdanění a odvodů pojistného mezi zaměstnancem a osobou samostatně výdělečně činnou. Cílem práce bude navrhnout správný postup pro spolupráci s osobou samostatně výdělečně činnou a upozornit na časté, v praxi se opakující chyby.

Abstract

The bachelor's thesis focuses on the characteristics of the Svarcsystem, its history and comparison with other countries of the European Union. It will compare the level of taxation and insurance contributions of employees and self-employed persons. The goal is to design the correct procedure for cooperation with self-employed person and point out mistakes repeated in his practice.

Klíčová slova

Švarcsystém, zaměstnanec, osoba samostatně výdělečně činná, zdanění, stát, zákon, zaměstnavatel, sociální pojištění, zdravotní pojištění

Key words

Švarcsystem, an employee, a self-employed, taxation, state, law, an employer, social insurance, health insurance

Bibliografická citace

ZLÁMALOVÁ, J. *Analýza dopadů tzv. švarcsystému*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2014. 45 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Ing. Jan Kopřiva. Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušila autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně dne

.....

podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych poděkovat JUDr. Ing. Janu Kopřivovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 ŠVARCSYSTÉM.....	13
1.1 Vjasnění pojmu a charakteristika švarcsystému	13
1.2 Vznik a historie švarcsystému.....	13
1.3 Život Miroslava Švarce	14
1.4 Výhody a nevýhody švarcsystému.....	15
1.5 Podnikatel versus zaměstnanec	15
1.6 Stát a švarcsystém	16
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	17
2.1 Definice daně	17
2.2 Funkce daní	17
2.3 Konstrukční prvky daně	18
2.4 Třídění daní	20
2.5 Daň z příjmů fyzických osob	20
2.5.1 Poplatník daně z příjmů fyzických osob	21
2.6 Předmět daně z příjmů fyzických osob	21
2.7 Základ daně	22
2.7.1 Příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků	22
2.7.2 Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti	23
2.7.3 Příjmy z kapitálového majetku.....	24
2.7.4 Příjmy z pronájmu	25
2.7.5 Ostatní příjmy.....	25
2.8 Výpočet daňové povinnosti.....	26
2.8.1 Úprava základu daně.....	26

2.8.2	Sazba daně z příjmů FO	27
2.8.3	Slevy na dani a daňové zvýhodnění	27
2.9	Výběr daně	27
2.9.1	Zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti	28
2.9.2	Zálohy na daň z příjmů placené poplatníkem	28
2.10	Pojistné sociálního pojištění	29
2.10.1	Sociální pojištění u zaměstnanců a OSVČ.....	29
2.10.2	Zdravotní pojištění u zaměstnanců a OSVČ	30
2.11	Způsoby podnikání v ČR.....	30
2.11.1	Výhody a nevýhody FO na základě živnostenského či jiného oprávnění	31
2.11.2	Všeobecné podmínky provozování živnosti.....	32
2.11.3	Podnikání dle zvláštních předpisů	32
2.11.4	Podnikání na základě živnostenského oprávnění	32
2.11.5	Ohlašování živností.....	33
2.12	Daně v Německé federativní republice a Polské republice	33
3	Analýza současné legislativy.....	36
3.1	Závislá práce	36
3.2	Judikatura soudů.....	37
3.3	Pracovně právní vztahy	37
3.3.1	Pracovní poměr	37
3.3.2	Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr	38
3.3.3	Práva zaměstnavatelů a zaměstnanců	38
3.4	Znaky nelegální práce (švarcsystému)	38
3.5	Správní delikty a pokuty	38
4	Praktická část.....	40
4.1	Statistické údaje u zaměstnanců.....	40

4.2	Zdanění zaměstnanců	40
4.3	Zdanění OSVČ	43
4.4	Srovnání zdanění OSVČ a zaměstnanců.....	46
4.5	Švarcsystém, státní rozpočet a zdravotní pojišťovny.....	48
5	Navrhované řešení vztahů	50
5.1	Seznámení se s odlišnostmi obchodních a pracovních vztahů.....	50
5.2	Výběr a revize vhodné smluvní dokumentace	51
5.3	Nastavení realizace spolupráce	56
5.4	Příprava na správný postup při kontrole	57
ZÁVĚR		58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		59
SEZNAM OBRÁKŮ		62
SEZNAM TABULEK		63
SEZNAM GRAFŮ		64
SEZNAM ZKRATEK		65
SEZNAM PŘÍLOH.....		66

ÚVOD

Úvodem bakalářské práce si řekneme, rozdíl mezi zaměstnancem a osobou samostatně výdělečně činnou, jakému zdanění tyto subjekty podléhají a v neposlední řadě si řekneme, jak spolupracovat s OSVČ bez strachu ze sankcí. Rozebereme si otázky, které se zaměří také na původ a historii švarcsystému. Jeho dopad na stát i na sankce plynoucí z porušení zákona při aplikaci švarcsystému, který je od roku 2012 nezákonný. Na porušování zákona, ve věcech, týkajících se švarcsystému, dohlíží Statní úřad inspekce státu. Nejvíce prohřešků Statní úřad inspekce odhalil v odvětví průmyslu a služeb. Právě kvůli popularitě užívání švarcsystému v praxi bylo téma vybráno.

I když pojem švarcsystém v žádném zákoně nenajdeme, díky novelizaci zákona je švarcsystém chápán jako nelegální práce a jako takový správní delikt je za jeho prokázání vybírána pokuta. Ovšem měli bychom podotknout, že existují výjimky, které zákon umožňuje a je u některých povolání stále legálně využívány. Jedná se hlavně o svobodné povolání, zisk z pronájmu vlastnictví nebo o zemědělské podnikání. Tyto osoby pracují jako osoba samostatně výdělečně činná automaticky, avšak většina z nich realizuje své dodávky pro jednoho nebo malý počet odběratelů.

Bakalářská práce je rozdělena do několika rovin zabývajících se historií a popisem švarcsystému, dále teorii a legislativou vztahující se k této problematice a praktickou částí, kde si navrhne řešení na dané téma. Podrobněji shrnutá obsahová část bakalářské práce je v jednotlivých kapitolách níže popsána.

V první kapitole jsou popsány cíle a metodika práce. V druhé kapitole se práce zabývá hlavně objasněním pojmu švarcsystém, historií a důvody jeho vzniku. Popisuje jeho výhody i nevýhody a seznámí nás s osobou, po které je švarcsystém pojmenován. Další kapitola se vztahuje na daně, jeho funkce a definici, zdanění příjmů a odvodů pojistného. Probereme způsoby podnikání v České republice a zdanění příjmů Polské a Německé republiky.

V analýze současné legislativy shrneme právní úpravy, které se švarcsystému dotýkají. Definujeme si závislou a nelegální práci a judikaturu soudů, kde se budeme věnovat pracovně právním vztahům a také pokutám za dokázání švarcsystému

V následující kapitole si uvedeme statistické údaje, modelové příklady zdanění zaměstnanců a fyzických osob podnikajících na mimo pracovní právní vztah. Poté si tyto subjekty shrneme a odhadneme jejich dopad na státní rozpočet.

V návrhovém řešení daného problému jsou čtyři hlavní body správného nastavení spolupráce s OSVČ.

Bakalářská práce má za cíl zanalyzovat současnou legislativu v oblasti právních úprav nelegálního zaměstnání živnostníka pomocí švarcsystému. Ukázat si na modelových situacích daňovou zátěž u zaměstnance a živnostníka. A závěrem navrhnout řešení, u kterého je spolupráce s OSVČ zcela legální a bez možného postihu.

1 ŠVARCSYSTÉM

Dřív než si položíme otázku, co švarcsystém vůbec je, měli bychom si ujasnit jeho historii a původ vzniku. Řekneme si něco o životě člověka, který nebyl vždy podle zákona a podle kterého byl tento systém pojmenován. Závěrem této kapitoly popíšeme značné výhody i nevýhody tohoto systému.

1.1 Vyjasnění pojmu a charakteristika švarcsystému

Švarcsystém můžeme definovat jako výkon závislé práce mimo pracovněprávní vztah. Jde tedy o zastřený pracovněprávní vztah, kdy fyzická osoba (zaměstnanec) vykonává ekonomickou činnost pro jinou osobu (zaměstnavatele), nicméně nikoli na základě pracovněprávního vztahu, ale jiného vztahu, nejčastěji obchodněprávního, kdy vůči sobě zaměstnanec a zaměstnavatel vystupují jako podnikatelé. Zaměstnanec tak činí jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ). (Svarcsystém, 2012)

1.2 Vznik a historie švarcsystému

Švarcsystém vznikl v České republice počátkem 90. let, hojně se rozmohl a jeho využití ještě zesílilo v době ekonomické krize. V roce 1994 vyšel v platnost zákon, který systémem až do konce roku 2006 zakazoval. Hrozila, ve smyslu tehdejšího znění zákona o zaměstnanosti, pokuta až do výše 2 000 000 Kč. Jednalo se o porušení povinnosti zajistit plnění tzv. běžných úkolů zaměstnanci v pracovněprávním vztahu. Tato povinnost byla zakotvena v § 13 zákona o zaměstnanosti v tehdejšímu znění. Běžnými úkoly vyplývajícími z předmětu činnosti se pro tyto účely rozuměly zejména úkoly přímo související se zajištěním výroby nebo poskytováním služeb. Anebo obdobné činnosti při podnikání podle zvláštních právních předpisů (například živnostenského zákona), které právnická osoba nebo fyzická osoba provádí na místech obvyklých pro jejich výkon, pod vlastním jménem a na vlastní odpovědnost.

Z výše uvedeného plynulo, že v jiných vztazích (občanskoprávních, obchodních) by mohl podnikatel zajišťovat doplňkové činnosti. Pro rozlišení „běžných úkolů“ od doplňkových činností bylo určující, zda je zde přímá souvislost se zajištěním výroby

a služeb, tedy s předmětem jeho podnikatelské činnosti. Bez plnění takového úkolu by nebylo možno činnost zajistit neboli zapsaný předmět podnikání provozovat. Jinak řečeno, fyzická osoba na základě svých živnostenských listů vykonává pracovní činnost, jež je předmětem činnosti „odběratele“, je to forma tzv. švarcsystému. Dále bylo určujícím znakem i to, kde je úkol prováděný tj. v zařízeních nebo místech obvyklých pro zapsanou činnost. (Závislá práce, nelegální práce a „švarcsystém“ od 1. 1. 2012 – I. Část, 2011)

Nicméně novelizací zákona práce roku 2006 byl paragraf zrušen a švarcsystém nebyl přímo zakázán, ale stále byl považován za jeden ze způsobů daňových úniků. Ovšem od roku 2012 je opět švarcsystém považován za nelegální, a to díky regulaci zákona o zaměstnanosti, který si rozebereme v následujících kapitolách.

1.3 Život Miroslava Švarce

Miroslav Švarc, vyučený tesař a bývalý zaměstnanec stavební firmy, se v roce 1989 rozhodl, že si založí stavební firmu Švarc, s.r.o.. V té době nesměl nikoho zaměstnávat, proto využil systému zaměstnání na smlouvu o dílo. Ukázalo se, že využitím systému firma získala náskok, díky nulovým odvodům na pojištění mohl pracovníkům dávat vyšší odměny a zároveň snadno konkurovat s nejvýhodnější cenovou nabídkou na trhu. (Ten, který rozjel švarcsystém a skončil na dlažbě, 2012)

Firmě Švarc s.r.o. se začátkem 90. let dařilo, vykazovala miliardové obraty. O svém systému pan Švarc debatoval i s členy vlády. Ti však brzy pochopili, že švarcsystémem způsobený výpadek příjmů do státního rozpočtu, by mohl skončit neblaze a roku 1992 byl zakázán novelou zákona o zaměstnanosti. (Švarc? Firma, soud, maringotka, 2007)

Následně, díky neúspěšné koupi mrakodrapu v Praze na Budějovickém náměstí, firma v polovině 90. let zkrachovala a po té byl Miroslav Švarc obviněn ze zpronevěry dávek sociálního zabezpečení a odsouzen na 18 měsíců nepodmíněně. Odseděl si nakonec jen devět měsíců a po návratu z vězení se mu rozpadla rodina a on začínal od nuly ve stanu na Slapech. Až do odchodu do důchodu, v roce 2008, dělal mistra ve stavební firmě. Dnes již bývalý multimilionář pobírá důchod 4 300 Kč. (Ten, který rozjel švarcsystém a skončil na dlažbě, 2012)

1.4 Výhody a nevýhody švarcsystému

Jednou z výhod švarcsystému je, že zaměstnavatel i zaměstnanec ušetří na odvodech státu. Teoreticky má zaměstnanec i větší míru svobody. Tento živnostník v roli zaměstnance, může nevyhovující spolupráci ukončit mnohem jednodušeji, než kdyby byl zaměstnaný v pracovněprávním vztahu. Je pouze v jeho režii, nakolik přistoupí na požadavek pevné pracovní doby. Samozřejmě to platí i pro zaměstnavatele, záleží na tom, co si mezi sebou dohodnou ve smlouvě. Bohužel švarcsystém má i nevýhody vyplývající hlavně pro toho, kdo se takto nechá zaměstnat, protože se na něj nevztahuje zákoník práce, ale jen obchodní zákoník. Z toho vyplývá, že tento „zaměstnanec“ nemá žádný nárok na placenou dovolenou, přestávku na oběd, pracovní pomůcky, nemůže se domáhat svých práv přes odbory a nemá ani nárok na odstupné ze zákona v případě výpovědi. Kvůli nižším odvodům z výdělku nemůže v případě některých krizových situací, jako je dlouhodobá pracovní neschopnost či nezaměstnanosti apod., počítat s výraznější pomocí od státu v podobě sociálních dávek. (Švarc systém aneb zaměstnání „na živnostník“, 2012)

1.5 Podnikatel versus zaměstnanec

Pro určení výhod a nevýhod podnikání versus zaměstnanecký poměr neexistují přímočará rozhodovací schémata. Je třeba zvážit situaci, ve které se potenciální zájemce nachází. Je nesporné, že jen výjimečně je podnikání bezproblémové a bezrizikové. Na osobu podnikatele je kladena řada povinností účetních, daňových a znalosti dodržování zákonů. Je-li podnikatel také zaměstnavatel, má odpovědnost za své zaměstnance, za zabezpečení prostředků na jejich mzdy atd. Podnikatel málokdy může počítat jen s osmihodinovou pracovní směnou. V řadě případů se podnikatelé obávají jakýchkoliv vážných zdravotních problémů, které se mohou promítnout do podnikatelských aktivit. Naproti tomu zaměstnanecký poměr přináší méně odpovědnosti. Ve většině případů se od pracovníka očekává, že v organizaci stráví osm hodin. Má zabezpečen veškerý servis pro svou práci, který je prováděn na profesionální úrovni odbornými útvary apod. Zaměstnanec má jistotu, že obdrží pravidelně ve výplatním termínu dohodnutou mzdu. (VEBER, J., 2008)

1.6 Stát a švarcsystém

Jedním z důvodů proč se zahajuje boj se švarcsystémem, spočívá v tom, že stát tímto způsobem přichází o daňové příjmy do státního rozpočtu (příjmy z odvodů za sociální a zdravotní pojištění). I když se jedná o nemalé částky, nejedná se o jediný důvod, proč byl tento systém zakázán. Zaměstnanci totiž mohou být tlačeni do využívání systému ze strany zaměstnavatele. Takže se ze zaměstnance stává OSVČ ne zcela dobrovolně. Je také nutné zmínit, že většinou chybí živnostníkům pojištění při pracovním úrazu, které může vést až k likvidaci samotné živnosti. I když má stát vytvořen kvalitní kontrolní orgán, většina případů se odhalí při oznámení nespokojených spolupracovníků, popřípadně konkurence. (LIŠKUTÍN T., 2015)

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Poté co jsme si charakterizovali švarcsystém, se podíváme na teoretická východiska, vyplývající k této problematice. Řekneme si něco o daních, zdanění příjmů a odvodů pojistného, probereme způsoby podnikání v České republice a poukážeme na způsoby zdanění příjmů v Německé a Polské republice. V následující kapitole navážeme na analýzu současné legislativy.

2.1 Definice daně

Daní se rozumí povinná, zákonem uložená platba do veřejného rozpočtu, která je neúčelově, neekvivalentně, nenávratně a pravidelně se opakující. (BONĚK, V. a kol., 2001)

2.2 Funkce daní

Daně jsou nástrojem hospodářské politiky státu. Hlavní ekonomické funkce zdanění veřejného sektoru jsou fiskální, alokační, redistribuční a stabilizační funkce. (KUBÁTOVÁ, K., 2010)

Mezi nejdůležitější a historicky nejstarší patří funkce fiskální. Chápe se jako získávání finančních prostředků do veřejných rozpočtů, z nichž jsou pak financovány veřejné výdaje. Funkce fiskální je obsažena ve všech třech níže uvedených funkcích. (KUBÁTOVÁ, K., 2010)

Alokační funkce se uplatní v případech, kdy trh není schopný zajistit efektivnost a alokaci zdrojů (např. v případech nedokonalé konkurence). Tento nedostatek daně korigují a zabezpečují umístění prostředků, kde se jich při tržní alokaci nedostává. (BONĚK, V. a kol., 2001)

Funkce redistribuční vychází z toho, že občané daného státu neakceptují rozdělení důchodů a bohatství vzniklé fungováním trhu. Proto daně zmírňují rozdíly v důchodech (příjmech) jednotlivých subjektů tím, že vyšší příjmy nebo majetek je zdaněn více.

Daně přesouvají část důchodů a bohatství směrem od bohatších k chudším. (BONĚK, V. a kol., 2001)

Stabilizační funkce, neboli ekonomická, znamená zmírňování cyklických výkyvů v ekonomice v zájmu zajištění zaměstnanosti a cenové stability. Vede se mnoho sporů ohledně fiskální politiky. Odpůrci tvrdí, že snahou po stabilizaci je vyvolána příčina její nestability. Avšak nezpochybnitelné je, že fiskální (daňový) systém je schopen ovlivnit agregátní národohospodářské ukazatele, ať už je jeho důsledek jakýkoli. (KUBÁTOVÁ, K., 2010)

Stát pomocí stimulační funkce poskytuje buď daňové výhody či naopak vyšší zdanění subjektům, které se chovají nezodpovědně. Příkladem daňové úspory je to, že stát umožní snížit základ daně o ztrátu z minulých let. Negativním příkladem je vysoké zdanění alkoholických nápojů a cigaret, čímž chce stát regulovat jeho spotřebu. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.3 Konstrukční prvky daně

Z toho, co již bylo uvedeno, lze odvodit, že není důležité jen, zda stát vybere potřebný objem prostředků, ale také to, jak působí na ekonomické subjekty a domácnosti (od koho a kdy se vyberou a jak moc bude odvod daní pro ně zatěžující). Proto je potřeba posuzovat prvky v jejich vzájemných souvislostech. Prvky, které rozhodují o tom, do jaké míry na jednotlivé subjekty budou daně dopadat, jsou daňové subjekty, základ daně a v neposlední řadě také sazba daně, kterou si probereme níže. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Mezi daňové subjekty se řadí plátce, poplatník a také právní nástupce zaniklé právnické osoby nebo zemřelé fyzické osoby (dědic). (BONĚK, V. a kol., 2001)

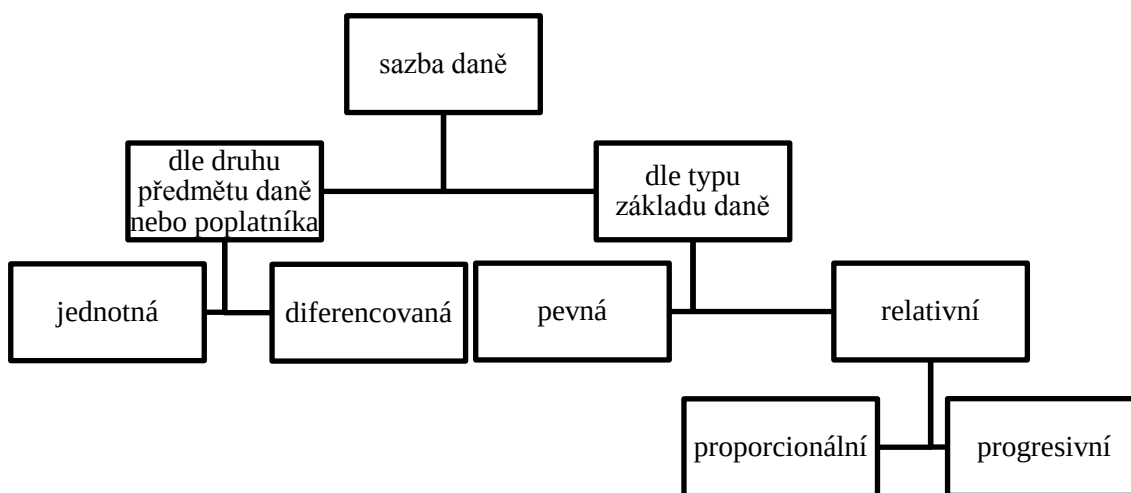
Plátcem daně se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která pod vlastní majetkovou odpovědností odvádí správci daně daň od poplatníků. Právo a současně i povinnost poplatníkům daň srazit nebo vybrat, je plátcům dáno zákonem. (BONĚK, V. a kol., 2001)

Správcem daně je orgán, který je, dle právních předpisů, věcně a místně příslušný k výkonu správy daní. Správci daní, odvodů i záloh jsou územní finanční orgány, tj. finanční úřady a finanční ředitelství. (BONĚK, V. a kol., 2001)

Obecně platí, že předmětem zdanění rozumíme veličinu, ze které se daň vybírá. Jeho vymezení je zpravidla součástí názvu daňového zákona, jako je třeba zákon o daních z příjmů či zákon o dani z nemovitosti. Předmětem daně může být důchod, majetek, spotřeba, případně i převod práv. Do základu daně se však nezahrnují daně osvobozené, ovšem předmětem daně zůstávají. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Definice základu daně je následovná. Jedná se o předmět daně vyjádřený v měrných jednotkách a upravený dle zákonných pravidel, to znamená, že musí být vyjádřen buď ve fyzikálních jednotkách nebo v korunách. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Sazba daně je algoritmus, pomocí kterého se ze základu daně sníženého o odpočty stanoví základní částka daně. V následující tabulce si rozdělíme sazby daně podle kritérií, která vymezují typ sazby. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Obrázek 1: Dělení sazeb (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Už z názvu jednotné sazby vyplývá, že daň je stejná pro všechny typy a druhy předmětu daně daně, nezávisle na jeho kvalitě, na rozdíl od výše diferencované sazby daně, která se liší dle druhu předmětu daně a jeho kvality. Pevná sazba daně se využívá u takový základů daní, které jsou vyjádřeny ve fyzikálních jednotkách. U hodnotového základu daně se užívá relativní sazba, která se dále dělí na lineární a progresivní. Lineární sazba je taková, kdy daň roste s růstem základu ve stejném poměru. Vyjadřuje se obvykle procentem ze základu daně, které se nemění s velikostí ZD. Zatímco progresivní sazba daně má nejvíce vyhovující požadavek na daňovou spravedlivost, tzn., že se ZD rozdělí do několika pásem dle jeho velikosti a pro každé pásmo se určí jiná sazba. Čím vyšší pásmo, tím větší sazba a naopak. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.4 Třídění daní

Protože se setkáváme s odlišnými typy a druhy daní, můžeme je třídit i podle různých kritérií. My si blíže probereme třídění daní podle typu běžných a kapitálových.

Základem běžných daní je toková veličina, která se načítá za zdaňovací období, zde patří daň z přidané hodnoty.

Zatímco základem kapitálové daně je stavová veličina, nejčastěji majetek. Kapitálovými daněmi jsou zpravidla ty, které jsou uplatněny ve zdaňovacím období. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.5 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob upravuje zákon o daních z příjmů. DPFO je přímou daní, která je využívána jako prostředek ovlivňující chování fyzických osob. Fyzické osoby podávají daňové přiznání a sami daň hradí. V případech, kdy je účelnější příjem vybrat srážkovou daní, je daňová povinnost přenesena na osobu vyplácející příjem (plátce) a fyzické osobě je tak už rovnou vyplacena částka snížena o daň. (BONĚK, V. a kol., 2001)

2.5.1 Poplatník daně z příjmů fyzických osob

Poplatníky daně z příjmu fyzických osob mohou být fyzické osoby, které jsou v daňové praxi a teorii rozlišovány podle teritoriálního vymezení zdrojů příjmů.

Poplatník s neomezenou daňovou povinností

- Fyzické osoby s místem bydliště nebo obvykle se zdržujících v ČR. Zde se daňová povinnost vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí (daňový tuzemec, rezident)

Poplatník s omezenou daňovou povinností

- Fyzické osoby, které nemají bydliště v ČR a ani se zde obvykle nezdržují nebo o nichž to stanoví mezinárodní smlouvy. Mají daňovou povinnost, která se vztahuje jen na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky (daňový cizozemec, nonrezident, nerezident). (BRYCHTA, I., I. MACHÁČEK a M. DĚRGEL., 2012)

2.6 Předmět daně z příjmů fyzických osob

Předmětem daně z příjmů FO jsou veškeré příjmy fyzických osob, které jsou, z hlediska významového i z hlediska uplatňování daňových režimů a technik výběru daně, rozděleny do následujících skupin:

- příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků (§ 6),
- příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7),
- příjmy z kapitálového majetku (§ 8),
- příjmy z pronájmu (§ 9),
- ostatní příjmy (§ 10). (VYBÍHAL, V., 2009)

Jednotlivé druhy příjmů jsou označovány jako tzv. dílčí základ daně a je důležité, správně zařadit příjmy do dílčích skupin příjmů. Špatné zařazení vede k chybnému stanovení základu daně a daňové povinnosti poplatníka, se sankčními dopady. Příjmem se rozumí příjem peněžní i nepeněžní, dosažený i směnou. (VYBÍHAL, V., 2009)

2.7 Základ daně

Základem daně je částka, u které příjmy plynoucí poplatníkovi přesahují výdaje, které jsou prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. (z. č. 586/1992 Sb.)

- Základ daně fyzických osob se určí tak, že se zjistí dílčí základ daně příjmů podle §6 – §10 ZDP a od souhrnu dílčích základů daně se odečtou nárokové nezdanitelné části a odčitatelné položky. U fyzické osoby, které plynou dva nebo více druhů příjmů, je základem daně součet dílčích základů daně zjištěných dle jednotlivých druhů příjmů: (VYBÍHAL, V., 2009)

2.7.1 Příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků

Jedním z předmětů daně z příjmů fyzických osob, jsou příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků. V běžné praxi, ale také v daňových zákonech, jsou tito poplatníci pojmenováni jako „zaměstnanci“. Jedná se vždy o fyzickou osobu. Plátcí jako „zaměstnavatelé“, mohou vystupovat jako FO i PO. (VYBÍHAL, V., 2009)

Příjmy ze závislé činnosti jsou vypláceny zaměstnanci od zaměstnavatele. Zaměstnavatel odvádí z příjmu zálohu na daň nebo přímo daň za svého zaměstnance správci daně. (VYBÍHAL, V., 2009)

Mezi příjmy ze závislé činnosti zahrnujeme:

1. Příjmy ze současného nebo dřívějšího poměru

V nichž je poplatník při výkonu práce povinen dbáti příkazům plátce. Do této kategorie se řadí i příjmy z pracovněprávního, služebního, členského a obdobného poměru, ale také příjmy za práci žáků a studentů z praktického výcviku.

2. Příjmy za práci

A to, i když nejsou povinni při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů plátce, členů družstev, společníků a jednatelů spol. s.r.o., komanditistů komanditní společnosti, likvidátorů.

3. Odměny členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob

4. Příjmy, které plynou v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem závislé činnosti nebo funkce bez ohledu na to, zda jsou od zaměstnavatele, u kterého zaměstnanec vykonává závislou činnost nebo funkci, nebo od zaměstnavatele, z kterého poplatník závislou činnost nebo funkci nevykonává. (VYBÍHAL, V., 2009)
5. Příjem z tzv. mezinárodního pronájmu pracovní síly.

Tento příjem plyne od fyzické nebo právnické osoby (rezident ČR), která je považována za zaměstnavatele, u něhož zaměstnanci vykonávají práci podle jeho příkazů, i když příjmy za tuto práci jsou na základě smluvního vztahu vypláceny prostřednictvím osoby se sídlem nebo bydlištěm v zahraničí (nerezidentem). Tímto způsobem vyplácený příjem je považován za příjem vyplácený českým rezidentem. (VYBÍHAL, V., 2009)

Mezi funkční požitky patří:

Funkční platy členů vlády, poslanců a senátorů Parlamentu ČR, poslanců Evropského parlamentu zvolených na území ČR a platy vedoucích ústředních úřadů státní správy. Zpravidla zde zahrnujeme platy či odměny za funkce, které nemají charakter příjmů ze závislé činnosti. Poplatníci nejsou povinni dbát příkazů plátce při výkonu práce. (VYBÍHAL, V., 2009)

Odměny za výkon funkce v orgánech obcí, v jiných orgánech územní samosprávy, státních orgánech, občanských a zájmových sdruženích, komorách a v jiných institucích a orgánech. (VYBÍHAL, V., 2009)

2.7.2 Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti

Dílčím základem osob samostatně výdělečně činných je zakotven v § 7 ZDP. Zahrnuje příjem z podnikání a z jiné samostatné činnosti.

1. příjmy z podnikání:

- příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, v této oblasti podnikání upravuje § 2e zákona č. 252/1997 Sb. o zemědělství
- příjmy ze živnosti, jsou příjmy z podnikání podle zákona o živnostenském podnikání

- příjmy z jiného podnikání dle zvláštních předpisů (např. auditor, daňový poradce, advokát apod.)
 - podíly společníku veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku
2. příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nejsou zařazeny do příjmů uvedených v § 6
- příjmy z užití nebo poskytnutí práv (z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv vyplývajících ze zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem),
 - příjmy z výkonů nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním dle zvláštních předpisů,
 - příjmy za činnosti dle zvláštních předpisů (příjmy znalce, tlumočníka, zprostředkovatele kolektivních sporů, zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv dle autorského zákona, rozhodce),
 - příjmy z činnosti insolvenčního správce (včetně příjmů z činnosti předběžného insolvenčního správce, zástupce insolvenčního správce, odděleného insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce, které nejsou živností ani podnikáním dle zvláštního právního předpisu),
 - příjmy z pronájmu majetku zařazeného v obchodním majetku poplatníka (příjmy z nakládání s majetkem vloženým do obchodního majetku poplatníka, také prodeje cenných papírů a spolupracujících osob dle § 13 ZDP). (VYBÍHAL, V., 2009)

2.7.3 Příjmy z kapitálového majetku

Příjmy z kapitálového majetku, až na pár výjimek, jsou příjmy z finančního majetku. Jedná se o příjmy běžné nikoli o příjmy kapitálové a to i v případě, když plynou z majetku pořízeného z prostředků obchodního majetku. Většinu těchto příjmů tvoří samostatné základy daně a zdaňují se srážkovou daní. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Samostatné základy daně tvoří u fyzických osob:

- úroky z vkladů na běžných účtech, které podle podmínek nejsou určeny k podnikání,
- úroky plynoucí ze směnek k zajištění vkladů,
- úroky z vkladů na úsporných účtech,
- úroky a jiné výnosy z vkladních listů,
- úrokové výnosy z obligací,
- podíly na zisku kapitálových společností a družstev a dividendy,
- podíly na zisku tichého společníka. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.7.4 Příjmy z pronájmu

Příjmy z pronájmu za podmínky, že nejde o příjmy uvedené v § 6 - 8, se považují příjmy z pronájmu nemovitostí, bytů nebo jejich částí, příjmy z pronájmu movitých věcí, kromě příležitostného pronájmu dle § 10 a příjmy plynoucí manželům z bezpodílového spoluvlastnictví. (VYBÍHAL, V., 2009)

2.7.5 Ostatní příjmy

Všechny zdanitelné příjmy, které nebyly zachyceny v předchozích dílčích základech daně, patří do ostatních příjmů. Příležitostné příjmy, které se také řadí mezi ostatní příjmy, jsou:

- příjmy z pronájmu movitého majetku (př. příležitostný pronájem osobního automobilu),
- příjmy z činnosti (příjmy nahodilé, nejsou to příjmy z podnikání ani ze samostatné výdělečné činnosti),
- příjmy ze zemědělské výroby, pokud nejde o podnikatele. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.8 Výpočet daňové povinnosti

Stanovení daňové povinnosti si naznačíme v následujícím schématu.

Tabulka 1: Výpočet daňové povinnosti

základ daně
- nestandardní odpočty
= základ daně po snížení (zaokrouhlený na stovky korun dolů)
* sazba daně
= částka daně před slevami
- standardní slevy
= daň po slevách (daňový bonus)

Zdroj: (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.8.1 Úprava základu daně

Základ daně se snižuje o řadu odpočtů a to:

Nestandardní odpočty – uplatňují se v prokázané výši a patří sem.

Tabulka 2: Nestandardní odpočty

úroky z úvěrů na bytové potřeby
dary na veřejně prospěšné účely
příspěvky na penzijní připojištění
pojistné na soukromé životní pojištění
zaplacené členské příspěvky člena odborové organizace
úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělání
daňová ztráta

Zdroj: (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Dary – na veřejně prospěšné účely, uplatnit lze dar poskytnutý PO (výjimečně FO) se sídlem na území ČR nebo jiného členského státu EU, případně obci či samosprávnému celku. Může jít o dary peněžité i nepeněžité. U darů je stanovena minimální mez za zdaňovací období a to 2 % základu daně nebo minimální limitovanou částkou 1 000 Kč. Maximální mez je relativní, avšak základ daně lze snížit maximálně o 10 %. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.8.2 Sazba daně z příjmů FO

Sazba této daně je od roku 2008 lineární ve výši 15 %, dříve byla progresivní. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.8.3 Slevy na dani a daňové zvýhodnění

Cílem slev je zohlednit sociální postavení poplatníka, a částečně i domácnosti. Můžeme je dělit na ty, jež poplatník uplatňuje sám na sebe a na slevy na vyživované osoby, jež uplatňuje na členy své domácnosti. Kromě toho se dále používají i slevy při zaměstnávání osob se zdravotním postižením. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Daňové zvýhodnění na dítě může využít jeden z poplatníků, se kterými dítě (nezletilá osoba či dítě do 26 let věku, které se připravuje soustavně na budoucí povolání a zároveň nepobírá invaliditu 3. stupně anebo nemůže studovat či vykonává výdělečnou činnost pro nemoc anebo dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav) žije v domácnosti. Výše slevy na dani se zdvojnásobí, je-li dítě držitelem průkazu ZTP/P. Dalším daňovým zvýhodněním je daňový bonus, jestliže základní částka vypočtené daně nebyla dost velká, aby poplatník využil celou slevu na dítě, potom mu vzniká nárok na tzv. daňový bonus. Poplatník má právo požádat o doplacení zbytku od státu. Daňové zvýhodnění má i poplatník, který zaměstnává pracovníky se zdravotním postižením. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.9 Výběr daně

Zdaňovací období, u daně z příjmů FO, je kalendářní rok. Daňového přiznání, je poplatník povinen podat do konce března následujícího roku. Jestliže za něj podává daňové přiznání daňový poradce, advokát anebo správce daně, prodlužuje se tato lhůta maximálně o 3 měsíce. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.9.1 Zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti

Vyplácení mezd je měsíční, a proto je vhodné na výplatu měsíční mzdy navázat odvod daně. Daň ze závislé činnosti se vybírá prostřednictvím zaměstnavatele, abychom zaměstnance co nejméně zatěžovali administrativními povinnostmi. Zaměstnavatel sráží daň z příjmů ze závislé činnosti, a tím zajišťuje pravidelný tok příjmů do veřejných rozpočtů a snižují se tak administrativní náklady výběru daně. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Zaměstnanec má právo si zvolit, u kterého zaměstnavatele chce výpočet, sražené částky daně z měsíční mzdy, uplatnit. Poplatník si může zvolit maximálně jednoho zaměstnavatele tím, že podepíše Prohlášení poplatníka daně z příjmů FO k příjmům ze závislé činnosti a funkčním požitkům. Podepsáním tohoto Prohlášení si volí hlavního zaměstnavatele. Od základní částky se snižují slevy na dani. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Přehled slev, které se odečítají při stanovení zálohy na daň z příjmů ze závislé činnosti u zaměstnavatele, můžeme vidět v následující tabulce:

Tabulka 3: Výše slevy

druh slevy	výše slevy z.r.
základní	24 840 Kč
na manželku	24 840 Kč
invalidita 1. a 2. stupně	2 520 Kč
invalidita 3. stupně	5 040 Kč
ZTP/P	16 140 Kč
pro studenta	4 020 Kč
daňové zvýhodnění na dítě	13 404 Kč

Zdroj: (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.9.2 Zálohy na daň z příjmů placené poplatníkem

Zálohy na daň z příjmu FO nejsou využívány jen u příjmů ze závislé činnosti, ale také i u poplatníků, kteří podávají daňové priznání. Zálohy si poplatník vypočte sám z poslední známé daňové povinnosti. Základ daně je složen z dílčích základů daně. Zvláštní postavení v něm má dílčí základ daně ostatních příjmů, kde se zdaňují

jednorázové a příležitostní příjmy. Tento dílčí základ daně se odečte od základu daně, aby se mohla určit záloha na daň. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Když dílčí základ daně příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků činí více nebo stejně jak 50 % ZD, poplatník pouze zaplatí zálohy na daň příjmu ze závislé činnosti. U koho je dílčí ZD příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků menší jak 50 % ZD, ale zároveň alespoň 15 % ZD, platí zálohy na daň dle poslední známé daňové povinnosti v poloviční výši. Osoba u které je dílčí základ daně příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků menší jak 15 % ZD, platí zálohy na daň z příjmů FO dle poslední známé daňové povinnosti v neredukované výši. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.10 Pojistné sociálního pojištění

Pojistné sociálního pojištění je největším veřejným příjmem České republiky, a proto je důležité věnovat mu pozornost. Z ekonomického hlediska se jedná o daň, protože účast na něm je povinná. Nejprve se stručně seznámíme se sociálním pojištěním tak, jak se v současné době používá. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Sociální pojištění se skládá z veřejného zdravotního pojištění, které slouží k pokrytí výdajů spojených s financováním nutné zdravotní péče a ze sociálního zabezpečení, které se dále dělí na důchodové pojištění, které má pomáhat v případě dlouhodobé či trvalé neschopnosti pracovat. Státní politika zaměstnanosti napomáhá při neschopnosti najít si práci a nemocenské pojištění, které má osobám, pro nemoc nebo úraz, sloužit k náhradě chybějících příjmů z krátkodobé neschopnosti vykonávat výdělečnou činnost. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.10.1 Sociální pojištění u zaměstnanců a OSVČ

Povinnost zaplatit sociální pojištění má jak zaměstnanec, tak i zaměstnavatel za svoje zaměstnance. Výše pojistného se určí procentní sazbou ze základu pojistného z vyměřovacího základu zjištěného za pojistné období. Sazby z pojistného z vyměřovacího základu činí u zaměstnavatelů 25 % nebo 26 %, pokud si zaměstnavatel při splnění stanovených podmínek tuto sazbu určí sám. U zaměstnanců je tato

sazba 6,5 % nebo 3,5 %, jestliže se účastní důchodového spoření. Sazba z pojistného z vyměřovacího základu u OSVČ činí 29,2 %. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.10.2 Zdravotní pojištění u zaměstnanců a OSVČ

Pro roky 2013 – 2015 došlo ke zrušení maximálního vyměřovacího základu. To platí pro OSVČ i pro zaměstnance. Pojistné je tak v těchto letech odváděno ze skutečně dosažených příjmů. (www.mesec.cz/dane/zdravotni-pojisteni/pruvodce/)

Zdravotní pojištění se musí odvádět alespoň z minimální mzdy, což je minimální vyměřovací základ u zaměstnanců. Výše pojistného zdravotního pojištění je 13,5 % z vyměřovacího základu. Pro zaměstnance je vyměřovacím základem hrubá mzda, z níž zaměstnavatel strhává 4,5 %, dalších 9 % připlácí jako vedlejší náklad práce k hrubé mzdě. (Zdravotní pojištění zaměstnanců, 2015.)

Vyměřovacím základem, u osoby samostatně výdělečně činné, je 50 % příjmu ze samostatné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení. Je-li dosažený vyměřovací základ nižší, než minimální vyměřovací základ, je osoba samostatně výdělečně činná povinna odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu. (Vyměřovací základ OSVČ, 2015)

2.11 Způsoby podnikání v ČR

„Živností je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.“
(§ 2 an. ŽZ)

Podnikatel může podnikat jako fyzická nebo právnická osoba. Právnická osoba si pak může vybrat z právní formy, která bude nejlépe vyhovovat jeho požadavkům na provoz podnikatelské činnosti. Dříve než vůbec začne podnikat, stojí před rozhodnutím, jakou si zvolí formu podnikání. Volba právní formy se dá později změnit, ale už je to administrativně náročnější, časově a peněžně nákladnější. V ČR lze podnikat dvěma způsoby, a to jako FO nebo PO. Tyto formy podnikání upravuje obchodní zákoník. Zatímco FO je podniká na základě živnostenského oprávnění, právnická osoba, coby uměle vytvořený subjekt zapsaný do obchodního rejstříku, může podnikat

několika způsoby, a to jako společnost s ručením omezeným, akciová společnost, veřejná obchodní společnost, komanditní společnost nebo také družstvo. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

Fyzická osoba může podnikat na základě živnostenského oprávnění nebo na základě jiného oprávnění dle zvláštního předpisu či provozovat zemědělskou výrobu, kdy bude zapsán do evidence dle zvláštního předpisu. (VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012)

2.11.1 Výhody a nevýhody FO na základě živnostenského či jiného oprávnění

Výhody:

- Minimum formálně právních povinností (pokud nemusí být podnikatel zapsán do obchodního rejstříku, odpadá například procedura zápisu a povinnosti zveřejňování požadovaných údajů).
- Nízké správní výlohy nutné pro založení.
- Podnikatelská činnost lze zahájit ihned po ohlášení (výjimky u koncesované živnosti nebo činností vyžadující zvláštní povolení).
- Samostatnost a volnost při rozhodování.
- Jednoduché přerušování či ukončení činnosti.
- Lze zvolit daňovou evidenci nebo účetnictví (pokud není zapsán v obchodním rejstříku).
- Možnost uplatnit výdaje pro zjištění dílčího základu daně z podnikání paušálem, je-li to pro podnikatele výhodnější.
- Za určitých podmínek lze požádat o stanovení daně paušální částkou.
- Zisk z podnikání je zdaněn daní z příjmu FO, je možno uplatnit nezdanitelné částky a jiné odpočitatelné položky (penzijní či životní pojištění, sponzorské dary).
- Lze přizvat osobu žijící ve společné domácnosti s podnikatelem jako spolupracující osobu a přerozdělit na ni, kromě pracovních povinností, také část příjmů a výdajů z podnikání a využít tak možnost daňové úspory (SRPOVÁ, J., V. ŘEHOŘ a kol., 2010.)

Nevýhody:

- Možné finanční problémy v podnikání se mohou projevit v rodině podnikatele.
- Vysoké požadavky na odborné i ekonomické znalosti podnikatele.
- Podnikatel obvykle zastává jak vlastní podnikatelskou činnost, tak nezbytnou administrativu spojenou s podnikáním.
- Omezený přístup k bankovním úvěrům.
- V obchodních kontraktech může působit jako „malý či méněcenný partner“.
- Sazba daně z příjmu je v nejvyšším pásmu vyšší než u PO.
- Ze zisku z podnikání se platí i pojistné sociálního pojištění a tak při vyšším zisku jsou odvody poměrně vysoké.
- Nemusí být zaručena kontinuita podnikání, velké problémy může způsobit dlouhodobější onemocnění podnikatele.(SRPOVÁ, J., V. ŘEHOŘ a kol., 2010.)

2.11.2 Všeobecné podmínky provozování živnosti

Podnikat na základě živnostenského oprávnění může osoba, která dosáhla věku 18 let, je způsobilá k právním úkonům a bezúhonná. (§ 6 odst.1 an. ŽZ)

Blíže si rozebere hlavně živnosti, které podnikají na základě živnostenského oprávnění, protože zaměstnaní OSVČ dle zvláštních předpisů jsou vzhledem švarcsystému využívány jen teoreticky.

2.11.3 Podnikání dle zvláštních předpisů

Živnosti na základě zvláštních předpisů jsou vymezeny v § 3 živnostenského zákona. Jedná se zejména o osoby podnikající v oblasti lékařské, advokátní, notářské, tlumočnické či daňoví poradci, atd. Povolení k podnikání jim uděluje profesní komora, kde jsou podnikatelé registrováni. (z. č. 455/1991 Sb.)

2.11.4 Podnikání na základě živnostenského oprávnění

Osoby podnikající na základě živnostenského oprávnění se dělí do více skupin, a to do **ohlašovací** a **koncesované**. (§ 9 an. ŽZ)

Ohlašovací živnosti se dále dělí na **živnosti řemeslné**, kde je podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost uvedená v § 21 a § 22, dále **živnosti vázané**, kde je podmínkou provozování odborná způsobilost uvedená v příloze č. 2 a **živnosti volné**, u kterých není podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost. (z. č. 455/1991 Sb.)

Koncesovaná živnost je uvedena v příloze č. 3 a i u této živnosti je vyžadovaná odborná způsobilost. (z. č. 455/1991 Sb.)

2.11.5 Ohlašování živností

Ze zákona u FO i PO vyplývá ohlašovací povinnost živnostenskému úřadu, který do 5 pracovních dnů informace předá příslušným orgánům. Na živnostenském úřadě vyplní podnikatel registrační formuláře, jestliže podnikatel vlastní elektronický podpis může formuláře vyplnit také on-line. Za podání ohlášení živnosti podnikatel zaplatí poplatek 1000 Kč. Živnostenské oprávnění by podnikateli mělo být dodáno do 15 dnů od ohlášení, ale právo zahájení živnosti vzniká už dnem ohlášení. U koncesovaných živností lze začít provozovat živnost až dnem nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese. (ŠIROKÝ, J., 2013)

2.12 Daně v Německé federativní republice a Polské republice

Německo je pluralitní federativní republika s dvoukomorovým parlamentem a patří mezi zakládající členy Evropského společenství. Země se správně člení na 16 spolkových zemí. Německo má systém dvojího zdanění mezi firemní a osobní daní, kdy zisky z podniku jsou zdaněny, na úrovni společnosti, sníženou daní ze zisku firem a dividendy jsou následně zdaněny na úrovni jednotlivých akcionářů bez možnosti zápočtu zaplacené daně z příjmů firem. V Německu jsou vybírány oboustranně placené příspěvky sociálního pojištění, nepřímé, majetkové a důchodové daně. (ŠIROKÝ, J., 2013)

Podrobněji si rozebereme přímé daně důchodové, které se dělí na daň ze zisků korporací, osobní důchodovou daň a jako poslední, sociální pojištění. (ŠIROKÝ, J., 2013)

Mezi subjekty, které podléhají dani ze zisků korporací, včetně solidární přírážky, patří všechny PO. Základem daně je celkový zisk společnosti. Do daňově uznatelných nákladů lze zahrnout všechny výdaje spojené s činností podniku, pokud to zákon

nezakazuje. Sazba daně ze zisku firem činí 15 %, která je díky solidárnímu příplatku 5,5% navýšena na 15,83 %. Dividendy jsou předmětem srážkové daně ve výši 25 % respektive 26,38 % včetně solidární daně. (ŠIROKÝ, J., 2013)

Osoby podléhající dani jsou němečtí daňoví rezidenti a nerezidenti. Mezi zdanitelné příjmy patří příjmy ze zemědělství a lesnictví, příjem z obchodu nebo podnikání, příjem z vykonávané profese, ze zaměstnání, kapitálový příjem, atd. Mezi osvobození příjmy zařazujeme platby ze zdravotního pojištění, úrazové pojištění, penzijní pojištění, atd. Sazba daně je klouzavě progresivní a je k ní připočtena solidární přírážka ve výši 5,5 %. Vypočítává se odděleně u svobodných/rozvedených poplatníků a zvlášť při uplatňování společného zdanění manželů. (ŠIROKÝ, J., 2013)

Tabulka 4: Sazba daně svobodný/rozvedený poplatník

roční zdanitelný příjem (EUR)	mezní sazba (%)	daň (EUR)
do 8 130	0	0
8 131 - 13 469	14 -23,97	0 – 1 014
13 470 - 52 881	23,97 - 42	1 014 - 14 014
52 882 - 250 730	42	14 0114 - 97 111
nad 250 730	45	97 111

Zdroj: (ŠIROKÝ. J., 2013)

Tabulka 5: Sazba daně společné zdanění manželů

roční zdanitelný příjem (EUR)	mezní sazba (%)	daň (EUR)
do 16 260	0	0
16 260 - 26 939	14 -23,97	0 - 2 028
26 940 - 105 763	23,97 - 42	2 028 - 28 028
105 764 - 501 461	42	28 028 - 194 222
nad 501461	45	194 222

Zdroj: (ŠIROKÝ. J., 2013)

Zaměstnavatelé jsou povinni platit v pravidelných měsíčních intervalech sociální pojištění ve výši 9,45 %, zdravotní pojištění 7,3 %, 1,5 % pro případ nezaměstnanosti a 1,025 % na pojištění pro případ invalidity a stáří.

Zaměstnanci jsou povinni odvádět příspěvky na penzijní pojištění ve výši 9,45 %, zdravotní pojištění 8,2%, pojištění v nezaměstnanosti 1,5 % a pojištění v případě invalidity a stáří 1,025 %. (ŠIROKÝ, J., 2013)

Polsko je republikou s dvoukomorovým parlamentem a správním členěním na 16 vojvodství. Do EU přistoupilo v roce 2004. Polský daňový systém je založen na dani přímé, sociálním pojištění, nepřímých a majetkových daní. (ŠIROKÝ, J., 2013)

Více si rozebereme přímé daně, kde u PO je sazba daně ve výši 19 %, srážková daň má hodnotu rovněž 19 %. Rozdíl je u osobní důchodové daně, která je zdaněna klouzavě progresivní formou a má hodnoty uvedené v následující tabulce. (ŠIROKÝ, J., 2013)

Tabulka 6: Sazba daně osobní důchodové daně

zdanitelné příjmy (PLN)	daň (PLN)
do 3 091	0
3 092 - 85 528	18 %
nad 85 528	14 839 + 32 % z částky přesahující 85 528

Zdroj: (ŠIROKÝ, J., 2013)

Vyměřovacím základem pro odvody příspěvků sociálního pojištění, hrazených zaměstnavatelem, je vyplacený hrubý příjem. Maximální základ u příspěvků na starobní důchod a invalidní pojištění tvoří 30 průměrných měsíčních mezd . V roce 2013 sazby příspěvku činily u starobních důchodů 9,76 %, na invalidní pojištění 6,5 % a na úrazové pojištění 0,67 % – 3,33 % dle druhu vykonané práce. Dále platí, že 0,1 % z mezd jde do Zajišťovacího fondu a 2,45 % do Fondu práce. Vyměřovací základ u zaměstnanců je hrubý příjem. Maximální vyměřovací základ je roční ekvivalent 30 průměrných měsíčních mezd v kalendářním roce. Sazby u zaměstnanců starobního důchodu jsou 9,76 %, pojištění pro případ invalidity 1,50 % a zdravotní a mateřské pojištění 2,45 %. (ŠIROKÝ, J., 2013)

3 Analýza současné legislativy

Švarcsystém není v českém právu dosud nikde definován, jedná se o systém vyvinutý z praxe, na jehož vznik reagovala právní úprava až regulací poté. Kvůli tomu na něho navazují zákony, které ho omezují. Zejména se jedná o zákony zaměstnanosti, kde přesně v § 5 je vymezena nelegální práce a dále jsou zde uvedeny pokuty za jejich porušení. Dalším zákonem je zákoník práce, kde je popsána závislá práce a nakonec ZDP § 6 a pokyn D – 285 Ministerstva financí.

3.1 Závislá práce

Hlavním znakem švarcsystému je výkon závislé práce mimo pracovněprávní vztah. Jde o situaci, kdy zaměstnanec vykonává ekonomickou činnost pro zaměstnavatele na základě obchodněprávního vztahu. Zcela zásadní je tedy výkon závislé práce, který je definován v zákoníku práce § 2 a § 3.

Závislou prací je práce, která je provozována ve vztahu podřízenosti zaměstnance a nadřízenosti zaměstnavatele, pod jménem zaměstnavatele, podle instrukcí zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává sám. (§ 2 odst. 1 an. MPSV)

Závislá práce musí být provozována za plat, mzdu nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, a to v době pracovní a na pracovišti zaměstnavatele nebo na jiném předem dohodnutém místě. (§ 2 odst. 2 an. MPSV)

Závislá práce může být provozována výhradně v pracovněprávním vztahu. Základním pracovněprávním vztahem je pracovní poměr či právní vztah, založený na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, což jsou dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti. (§ 3 an. MPSV)

Ministerstvo financí vydalo pokyn D-285 čj. 53/79 983/2005-532, který vymezuje závislou práci. Tento pokyn upravuje aplikaci § 6 ZDP, podle kterého jsou zdaňovány příjmy právě ze závislé činnosti.

Podle pokynu D-285 není rozhodující podle jakého právního vztahu je činnost vykonávána. Rozhoduje pouze to, zda činnost vykazuje znaky závislé činnosti.

Důležité je si říct, že závislá práce ze ZDP se neztotožňuje se stejným pojmem z pracovněprávního hlediska. Podle § 6 ZDP by se neměly danit pouze příjmy z pracovněprávního vztahu, ale i všechny obdobné příjmy. Jsou zde i popsány nejčastější znaky a okolnosti, indikující vztah závislé činnosti fyzické osoby a osoby, od které jí plyne příjem. (pokyn D-285 Ministerstva financí)

3.2 Judikatura soudů

Judikatura soudů především u Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, je jednou z důležitých oblastí práva. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu určuje závislost především podle povahy vykonávané práce. Typicky závislou činností je práce vykonávaná dlouhodobě, na jednom místě, pro jednoho zaměstnavatele a taková, která měla být uzavřena v pracovněprávním vztahu. Dalším znakem závislosti je používání zařízení zaměstnavatele. Při obchodněprávním vztahu musí být přesně definován nájem těchto zařízení. (Hašová, 2012)

3.3 Pracovně právní vztahy

Protože závislá práce je vykonávána na základě pracovněprávních vztahů, definujeme si v následujících kapitolách jejich formy.

3.3.1 Pracovní poměr

Pracovní poměr stojí na základě pracovní smlouvy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Obsahem pracovní smlouvy je druh práce, místo výkonu práce, den nástupu do práce a musí se uzavřít písemně. Zaměstnavateli vyplývají povinnosti vůči zaměstnanci, a to např. přidělit zaměstnanci práci dle smlouvy, platit za vykonanou práci mzdou či platem a vytvořit podmínky pro plnění jeho pracovních úkolů. Zatímco zaměstnanec je povinen konat osobně, podle pokynů zaměstnavatele, v rozvržené týdenní pracovní době. Pracovní poměr může být rozvázný dohodou, výpovědí, okamžitým zrušením či zrušením ve zkušební době. Dále jsou zde stanoveny podmínky vzniku vztahů, práva zaměstnanců jako např. dovolená, nemocenská, atd., kterých je obsáhlé množství a musí je obě strany akceptovat. (§ 34 an. ZP)

3.3.2 Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr

Mezi tyto dohody se řadí dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti.

Dohoda o provedení práce

Rozsah práce nesmí být větší než 300 hodin v kalendářním roce. V dohodě o provedení práce musí být uvedena doba, na kterou se tato dohoda uzavírá. (§ 75 an. ZP)

Dohoda o pracovní činnosti

Zaměstnavatel může s fyzickou osobou uzavřít dohodu o pracovní činnosti, i když rozsah práce nebude přesahovat ve stejném roce 300 hodin. (§ 76 an. ZP)

3.3.3 Práva zaměstnavatelů a zaměstnanců

Vztah zaměstnance a zaměstnavatele ve švarcsystému je zformulován jen jakousi obchodní smlouvou mezi subjekty. Zaměstnanci přicházejí o práva, jako jsou dovolené, odstupné či nemocenské, ale na druhou stranu mají určitou volnost týkající se pracovní doby nebo ukončení smluvního vztahu. To samé se děje i na straně zaměstnavatele. Záleží pouze na nich, jak se mezi sebou dohodnou, je však důležité, aby vstup do švarcsystému byl, především ze strany zaměstnanců, dobrovolný.

3.4 Znaky nelegální práce (švarcsystému)

Od roku 2012 byla do zákona o zaměstnanosti přidána věta, že nelegální práce je výkon závislé práce FO mimo pracovněprávní vztah. To znamená, že švarcsystém je od této doby zakázán. Dále se v §5 písm. e) zabývá popsáním nelegální práce hlavně u zaměstnanců z ciziny. (z. č. 435/2004 Sb)

3.5 Správní delikty a pokuty

Podle zákona o zaměstnanosti, v § 139 až § 140, jsou uvedeny postihy za prokázání švarcsystému. PO či podnikající FO se správního deliktu dopouští tím, že umožní výkon nelegální práce. Za tento správní delikt může být uložena pokuta ve výši až do 10 000 000 Kč nejméně však 50 000 Kč. Fyzická osoba, která umožní výkon nelegální

práce, se dopouští přestupku. Za tento přestupek může být pokutována do výše až 5 000 000 Kč. (§ 139 an MPSV)

Kontrolní činnost, na úseku zaměstnanosti, vykonávají: Státní úřad inspekce práce, oblastní inspektoráty práce, v určitém rozsahu celní úřady a úřady práce. (§ 141 odst. 4 an MPSV)

I když je legislativa pro prokázání švarcsystému popsána obecně, což se může zdát výhodou, jsou případy tak individuální, že prokázání závislé činnosti je složitým činem.

4 Praktická část

4.1 Statistické údaje u zaměstnanců

Podle statistických údajů, které jsou platné do konce roku 2014, je v České republice podnikatelů FO 1,9 mil. a platných živnostenských oprávnění je 3,4 mil.. Z toho jsou živnostenská oprávnění rozdělena na živnosti volné 57 %, živnosti řemeslné 28 %, živnosti vázané 9 % a živnosti koncesované 6 %. (Roční přehled podnikatelů a živností, 2015)

Protože poplatníků, kteří se nechávají zaměstnat, je ve státě 3,8 mil., měli bychom znát hrubou průměrnou mzdu, která činí 27 200 Kč a výši hrubé minimální mzdy 9 200 Kč. (Český statistický úřad, 2015)

4.2 Zdanění zaměstnanců

Zdanění zaměstnanců vychází z hrubé mzdy navýšené o zdravotní (9 %) a sociální pojištění (25 %) za zaměstnavatele, které slouží jako základ daně (superhrubá mzda). Tento základ daně se násobí 15% daní, u které se mohou dále uplatnit slevy. V následující tabulce budou uvedeny modelové příklady na zdanění mezd u zaměstnanců.

Budou zde uváděny částky v ročních příjmech, tak jak je uvedeno v daňovém přiznání. Nejnižší uvedenou měsíční hrubou mzdou je 11 596 Kč, která se nejvíce blíží k minimální mzdě. Částky měsíční hrubé mzdy 22 555 Kč a 38 550 Kč, se pohybují kolem průměrné mzdy a proto budou v praxi nejběžnější. Dále je uveden výpočet hrubé měsíční mzdy 104 583 Kč a 222 550 Kč, na kterých bude ukázán také vyměřovací základ pro sociální a zdravotní pojištění.

V modelových příkladech jsou uvedeny slevy na poplatníka a na dvě děti. Jiné slevy zde nejsou uplatňovány. Částky jsou počítány v Kč.

Tabulka 7: Mzdy zaměstnanci

Výše měsíční mzdy	11 596	22 555	38 550	104 583	222 550
ZD / SHM	186 464	362 684	619 884	1 681 700	3 221 562
Zaokr. ZD	186 400	362 600	619 800	1 681 700	3 578 600
Pojistné zaměstnavatel:	47 312	92 024	157 284	426 700	550 962
- z toho SP	34 788	67 665	115 650	313 750	310 608
- z toho ZP	12 524	24 359	41 634	112 950	240 354
Hrubá mzda z.r.	139 152	270 660	462 600	1 255 000	2 670 600
Pojistné:	15 307	29 773	50 886	138 050	200 935
- z toho SP	9 045	17 593	30 069	81 575	80 758
- z toho ZP	6 262	12 180	20 817	56 475	120 177
Daň před slevami:	27 960	54 390	92 970	252 255	536 790
Sražená záloha na daň:	-23 688	2 742	41 322	200 607	485 142
Daňová sleva:	24 840	24 840	24 840	24 840	24 840
Daň. zvýhodnění na dítě	26 808	26 808	26 808	26 808	26 808
Daňový bonus:					
Čistá mzda z.r.	147 533	238 145	370 392	916 343	2 185 458

Zdroj: vlastní zpracování

údaje jsou v tis. Kč

Protože z uvedených výpočtů není zcela přehledné, kolik zaměstnavatel odvede ze mzdy zaměstnance, uvedeme si v následující tabulce odvody v procentech.

Důležitým faktorem je super hrubá mzda neboli základ daně z příjmů při výpočtu záloh na daň z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, tedy „daně ze mzdy“ u zaměstnanců. Dalším faktorem jsou odvody pojistného.

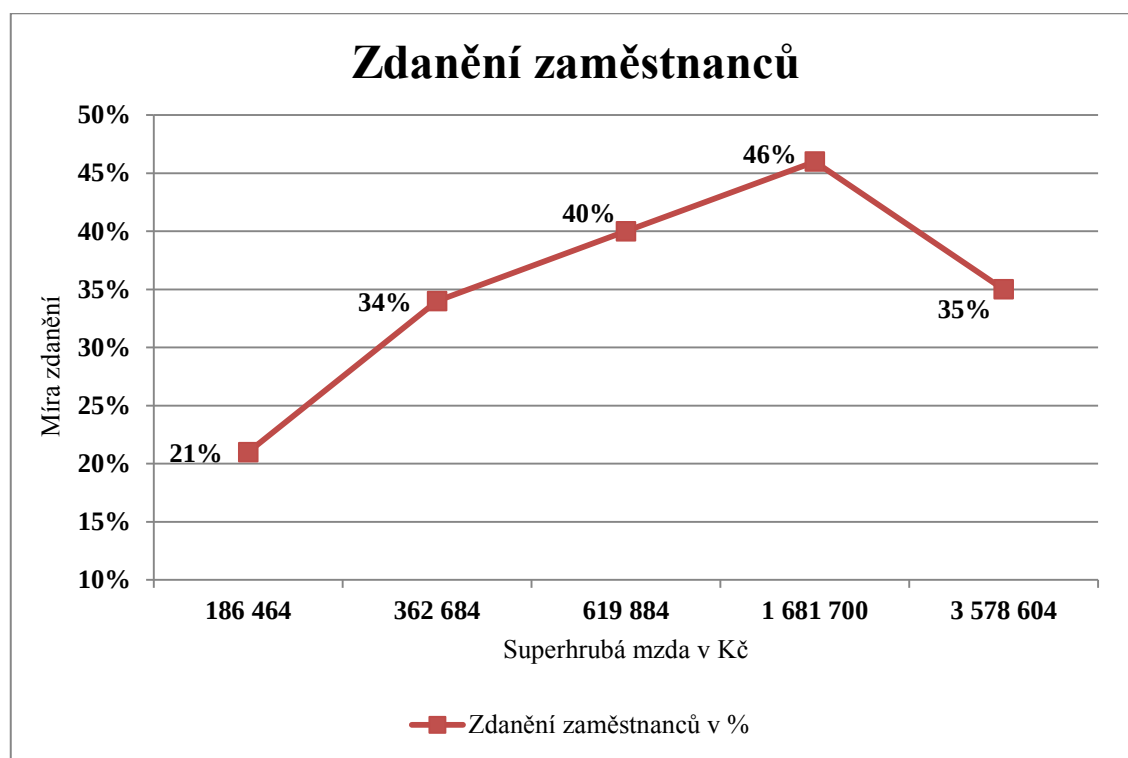
V tabulce bude uvedena superhrubá mzda jako výdělek zaměstnance, dále pak odvod daně, sociálního a zdravotního pojištění a souhrnem zdanění zaměstnanců. Výpočty budou uvedeny v absolutním a procentuálním vyjádření.

Tabulka 8: Celkové zdanění zaměstnanců za rok

SPH mzda/ZD v Kč	186 464	362 684	619 884	1 681 700	3 578 604
odvody za daň v Kč	-23 688	2 742	41 322	200 607	485 142
odvody za daň v %	-13	1	7	12	14
odvody za SP v Kč	43 833	85 258	145 719	395 325	391 366
odvody za SP v %	24	24	24	24	11
odvody do SR v Kč	20 145	88 000	187 041	595 932	876 508
odvody do SR v %	11	25	31	36	25
odvody za ZP v Kč	18 786	36 539	62 451	169 425	360 531
odvody za ZP v %	10	10	10	10	10
zdanění zaměstnanců v Kč	62 619	121 797	208 170	564 750	1 237 039
zdanění zaměstnanců v %	21	34	40	46	35

Zdroj: vlastní zpracování

Abychom co nejlépe viděli vývoj celého zdanění zaměstnanců, je výsledek interpretován na grafu.

Graf 1: Zdanění zaměstnanců (Zdroj: vlastní zpracování)

Z grafu je patrné, že 15% daň není úplně rovná, tak jak se zmiňuje zákon. Když se podíváme na vyšší průměrnou mzdu v modelovém příkladu, zjistíme, že mzda

ve výši 38 550 Kč za měsíc je celkově zdaněna 40 %. Z grafu také vyplývá, že s rostoucí mzdou roste i výše zdanění. Tento růst je zapříčiněn hlavně slevou na poplatníka a na dítě. Tyto slevy jsou zásadní hlavně pro FO s nižšími příjmy. Také vidíme, že u mzdy kolem 200 000 Kč za měsíc dochází k maximálnímu zdanění a pak zdanění začne klesat, díky maximálnímu vyměřovacímu základu pro sociální a zdravotní pojištění. Takže z výpočtů můžeme vyvodit, že při zdanění zaměstnanců nemůžeme mluvit o rovné dani. Do určité částky je zdanění progresivní a výše od této částky se daň začne chovat degresivně.

4.3 Zdanění OSVČ

Pro zdůvodnění uplatnění švarcsystému si uvedeme obdobné výpočty zdanění i u živnostníků. Budeme předpokládat, že ve švarcsystému je příjem živnostníka super hrubá mzda, stejně jako u zaměstnance. Výše příjmů, uvedená v tabulkách, bude roční a u ročních výdajů uplatníme paušální částky, a to 40 %, 60 %, 80 %. Jelikož však zaměstnanec nemá nebo má minimální výdaje, nebudou skutečné výdaje brány na zřetel. V modelových příkladech jsou uplatňovány slevy za poplatníka a daňové zvýhodnění na dvě děti. V následující tabulce budou výpočty s paušálními výdaji ve výši 40 %, které využívají FO podnikající dle zvláštních předpisů. Protože jde o OSVČ, které nejsou živnostníkem, je užití švarcsystémů pouze teoretickou možností.

Tabulka 9: Zdanění živnostníku s 40 %

Výše měsíční mzdy	11 596	22 555	38 550	104 583	222 550
Roční příjmy.	186 464	362 684	619 884	1 681 700	3 578 604
Paušální výdaje	74 586	145 074	247 954	672 680	1 431 442
Základ daně	111 878	217 610	371 930	1 009 020	2 147 162
Zaokr. ZD	111 800	217 600	371 900	1 009 000	2 147 100
SP	23 316	31 770	54 297	147 314	313 477
ZP	21 564	14 688	25 103	68 108	144 929
Daň	16 770	32 640	55 785	151 350	322 065
Sleva na dani	24 840	24 840	24 840	24 840	24 840
Daň. zvýhodnění	26 808	26 808	26 808	26 808	26 808
Daň po slevě	0	0	4 137	99 702	270 417
Roční čistý příjem	141 584	171 142	536 346	1 366 577	2 849 781

Zdroj: vlastní zpracování

údaje jsou v tis. Kč

Výpočet paušálních výdajů ve výši 60 % se dotýká všech živností až na řemeslné. Jedná se tedy o živnosti volné, živnosti vázané i koncesované.

Tabulka 10: Zdanění živnostníku s 60 %

Výše měsíční mzdy	11 596	22 555	38 550	104 583	222 550
Roční příjmy	186 464	362 684	619 884	1 681 700	3 578 604
Paušální výdaje	111 878	217 610	371 930	1 009 020	2 147 162
Základ daně	74 586	145 074	247 954	672 680	1 431 442
Zaokrouhlený ZD	74 500	145 000	247 900	672 600	1 431 400
SP	23 316	23 316	36 193	98 200	208 984
ZP	21 564	21 564	16 733	45 401	96 620
Daň	11 175	21 750	37 185	100 890	214 710
Sleva na dani	24 840	24 840	24 840	24 840	24 840
Daň. zvýhodnění	26 808	26 808	26 808	26 808	26 808
Daň po slevě	0	0	0	49 242	163 062
Roční čistý příjem	141 584	317 804	566 957	1 488 858	3 109 938

Zdroj: vlastní zpracování

údaje jsou v tis. Kč

Pomocí 80% výdejovým paušálem se v následující tabulce vypočítá zdanění řemeslných živnostníku, zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství.

Tabulka 11 : Zdanění živnostníku s 80 %

Výše měsíční mzdy	11 596	22 555	38 550	104 583	222 550
Roční příjmy z.r.	186 464	362 684	619 884	1 681 700	3 578 604
Paušální výdaje	149 171	290 147	495 907	1 345 360	2 862 883
Základ daně	37 293	72 537	123 977	336 340	715 721
Zaokrouhlený ZD	37 200	72 500	123 900	336 300	715 700
SP	23 316	23 316	23 316	49 106	104 492
ZP	21 564	21 564	21 564	22 700	48 310
Daň	5 580	10 875	18 585	50 445	107 355
Sleva na dani	24 840	24 840	24 840	24 840	24 840
Daň. zvýhodnění	26 808	26 808	26 808	26 808	26 808
Daň po slevě	0	0	0	0	55707
Roční čistý příjem	141 584	317 804	575 004	1 609 894	3 370 095

Zdroj: vlastní zpracování

údaje jsou v tis. Kč

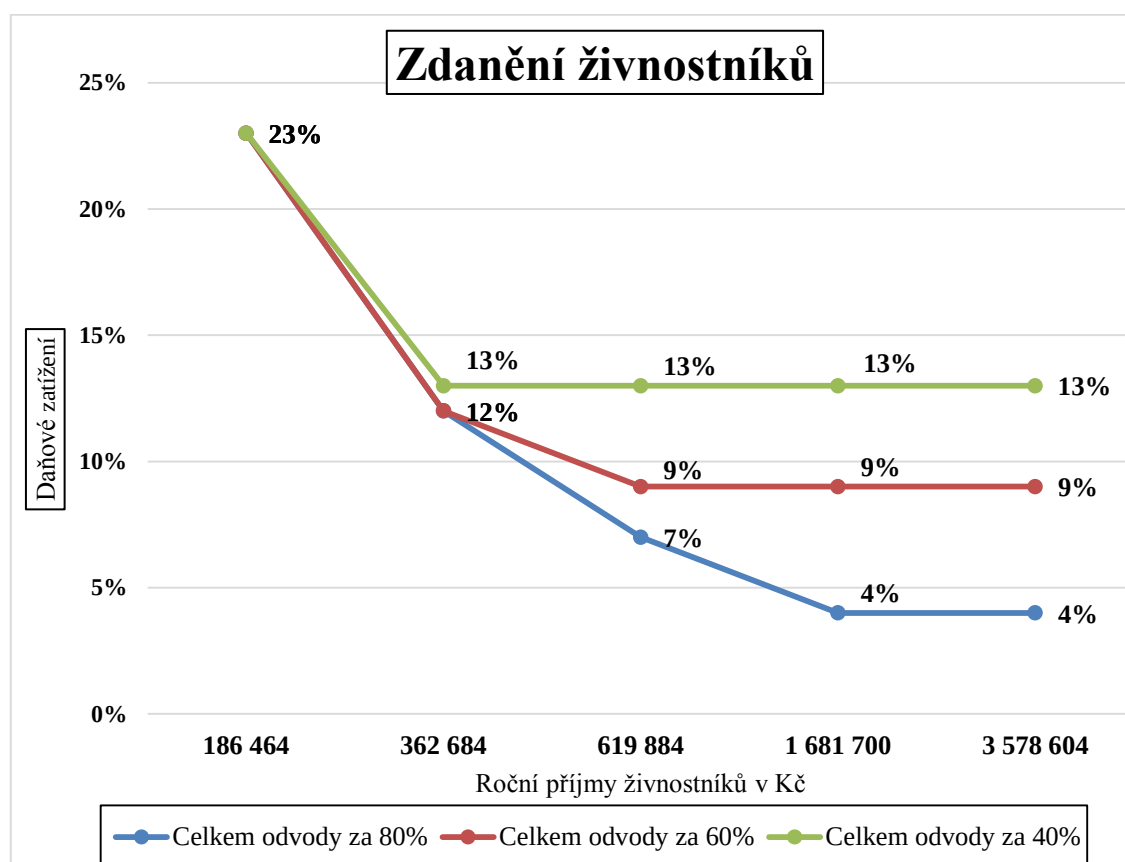
Pro přehlednost si tyto čísla převedeme do procent v následující tabulce.

Tabulka 12: Přehled celkových zdanění s různými paušálními výdaji

Roční příjmy (Kč)	186 464	362 684	619 884	1 681 700	3 578 604
Odvody za SP 80 %	12	6	4	3	3
odvody za ZP 80 %	11	6	3	1	1
Odvody za SP 60 %	12	6	6	6	6
Odvody za ZP 60 %	11	6	3	3	3
Odvody za SP 40 %	12	9	9	9	9
Odvody za ZP 40 %	11	4	4	4	4
Celkem odvody za 80 %	23	12	7	4	4
Celkem odvody za 60 %	23	12	9	9	9
Celkem odvody za 40%	23	13	13	13	13

Zdroj: vlastní zpracování

Pro lepší porovnání si živnostníky uvedeme na grafu. Porovnáváme všechny paušály za dané období.

Graf 2: Celkové zdanění živnostníků (Zdroj: vlastní zpracování)

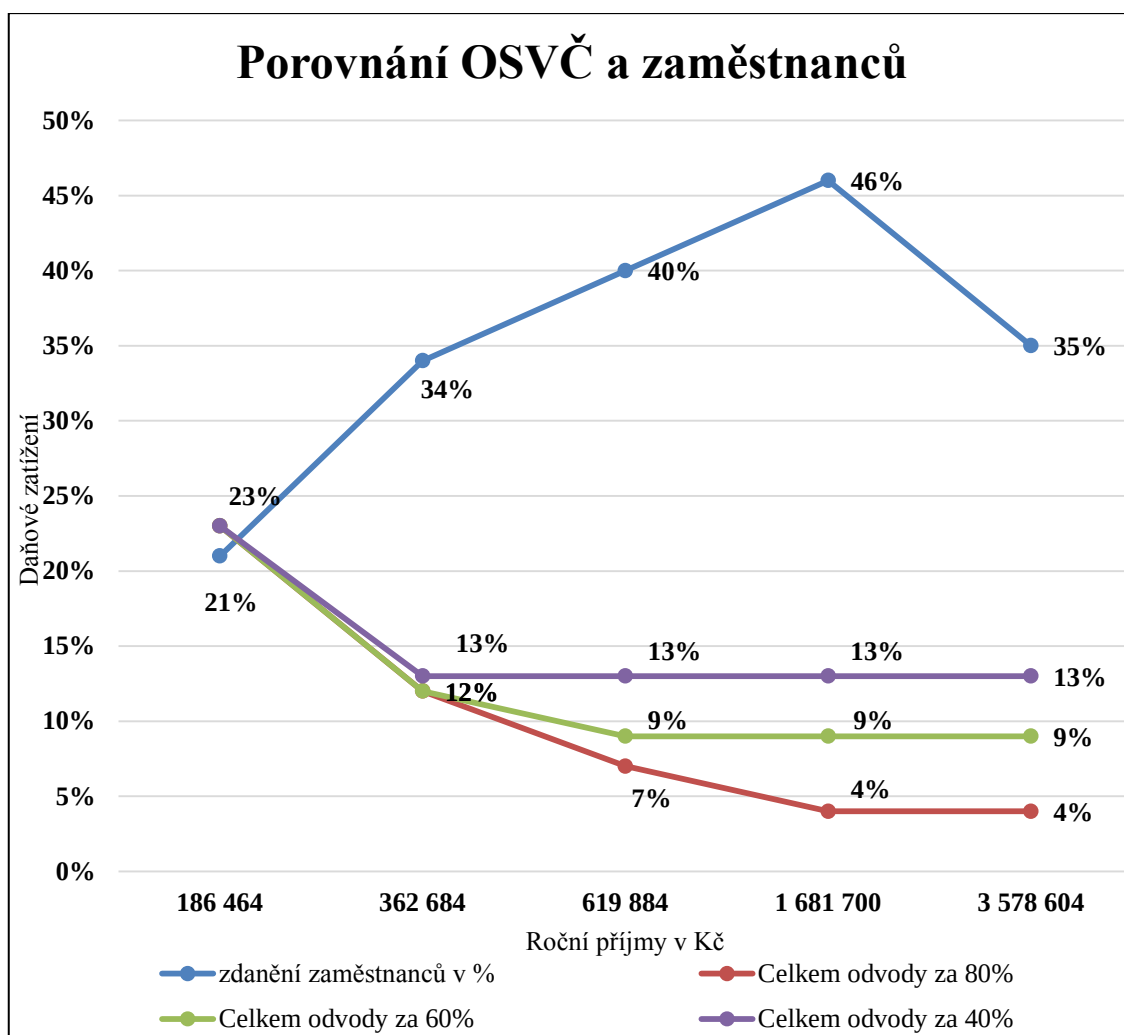
Po celkovém součtu odvodů vyčteme, že při menších ročních příjmech odvedeme státu stejnou částku, i když se paušální výdaje změní. Tato skutečnost je dána minimálním vyměřovacím základem pro odvod pojistného. První změna se projeví u 40% výdajového paušálu, kdy je minimální vyměřovací základ překročen a živnostník začne odvádět daň ze skutečné výše dílčího základu daně. V dalších příjmech jsou odvody zcela různé, protože je využit vyměřovací základ odvozený od základu daně. Jelikož jsou modelové příklady uvedeny v různých paušálních výdajích, budou jiné i základy daně.

Vývoj celkového zdanění příjmů OSVČ je nejdříve klesající a následně stoupající. Tento vývoj je zapříčiněn minimálním vyměřovacím základem, tzn., že u živnostníků s příjmem okolo 180 000 Kč bude dopad daleko větší než u živnostníka s příjmy okolo 600 000 Kč za rok. Avšak následný růst odvodů způsobí neměnní se slevy na poplatníka a daňové zvýhodnění na dítě za rok, protože s růstem příjmů se účinnost slev zmenšuje.

4.4 Srovnání zdanění OSVČ a zaměstnanců

Abychom mohli zdůvodnit popularitu švarcsystému, srovnáme si odvody za OSVČ a zaměstnance. U OSVČ si přesněji popíšeme živnostníky, protože u jiných OSVČ je podnikání pomocí švarcsystému nepravděpodobné.

Pro přehlednost uvedeme graf, kde si odůvodníme vývoj celkového zdanění za zaměstnance a živnostníky, poté poukážeme na rozdílné odvody do státního rozpočtu a do zdravotní pojišťovny. Následně si vyjasníme rozdíly zdanění podle výše příjmů u zaměstnanců a živnostníků.

Graf 3: Porovnání OSVČ a zaměstnanců (Zdroj: vlastní zpracování)

Na vývoji zdanění živnostníků a zaměstnanců vidíme důvod pro oblíbenost švarcsystému. Vývoj je zcela odlišný, zatímco u zaměstnanců vývoj zdanění ze začátku roste u živnostníků klesá. Příčina poklesu zdanění je dána dopadem vlivu minimálních a maximálních vyměřovacích základů u zdravotních a sociálních pojišťoven a také vlivem slevy na poplatníka a na dítě.

U zdravotních pojišťoven má odvod zcela konstantní vývoj, a to díky zrušení maximálního vyměřovacího základu pro zdravotní pojišťovny. Ještě do roku 2012 by živnostníci s vyššími ročními příjmy zaplatili na odvodech méně.

U odvodů do státního rozpočtu můžeme vidět největší rozdíl mezi zaměstnanci a živnostníky. Z uvedených výpočtů plyne, že u zaměstnanců odvody rostou, kdežto u živnostníků klesají. Podrobněji si je popíšeme na jednotlivých příjmech.

Jestliže si porovnáme příjem výše příjmu 186 464 Kč, kdy měsíční mzda u zaměstnanců je 11 596 Kč dojdeme k závěru, že u mezd s nižšími příjmy se nevyplatí uplatňovat švarcsystém. Protože rozdíl celkového zdanění je 2 %

Ovšem když si porovnáme příjmy ve výši 362 684 Kč, kde měsíční mzda odpovídá 22 555 Kč, zjistíme, že se pohybuje kolem mzdy, která je mírně pod hranicí průměrné mzdy. Jedná se o nejvíce využívanou variantu. Rozdíl celkového zdanění činí 21 % což je v přepočtu rozdíl o 76 917 Kč za rok. Kdyby se mzda pohybovala lehce nad průměrnou mzdou 38 550 Kč, rozdíl se zvýší pohybuje kolem 30 %. Na tomto příkladu je již důvod pro oblíbenost a zároveň ilegálnost švarcsystému zcela patrný.

Jako další modelový příklad můžeme uvést u výše příjmů 1 681 700 Kč, kde je měsíční mzda 104 583 Kč. Zde je patrný rozdíl mezi živnostníkem a zaměstnancem v okolo 40 %, což znamená, že stát si od zaměstnance odvede až o 40 % více, než kdyby pracoval na živnostenský list.

V posledním modelovém příkladě se jedná o částku 3 578 604 Kč za rok, tedy v přepočtu na měsíc je to 222 550 Kč mzda. Díky maximálnímu vyměřovacímu základu pro sociální a zdravotní pojištění, začne rozdíl zdanění klesat. Ovšem rozdíl je stále citelný a pohybuje se kolem 30 %.

4.5 Švarcsystém, státní rozpočet a zdravotní pojišťovny

Abychom zjistili dopad švarcsystému na příjmy státního rozpočtu a zdravotních pojišťoven, využijeme modelového příkladu s měsíčním příjmem 22 555 Kč. Díky minimálnímu vyměřovacímu základu jsou odvody do SR a ZP shodné jak u živnostníků s 60% výdajovými paušály tak i u 80% sazby.

Živnostník odvádí do SR 23 316 Kč a do ZP 21 564 Kč za rok, zatímco zaměstnanec odvádí 88 000 Kč do SR a 36 539 Kč do ZP za rok. Z toho vyplývá, že stát ročně

přichází o příjem 64 684 Kč za každého zaměstnaného na živnostenský list. U zdravotních pojišťoven činí tento rozdíl 14 975 Kč za rok.

Vezmeme-li na zřetel, že z pohledu statistiky podniká 1,9 milionů FO na živnostenský list a také předpoklad, že švarcsystém využívá nejméně polovina z nich, dobereme se k závěru, že 9,5 tisíce FO používá ilegální systém zaměstnání. Bohužel není možné zjistit, kolik obyvatel v České republice je zaměstnáno na švarcsystém, ale pro názornost si můžeme vzít příklad, kdy tento systém bude využívat 700 000 “zaměstnanců“ (náš subjektivní odhad). Z toho by plynul výpadek příjmů do státního rozpočtu ve výši 45,2 miliardy Kč a 10,4 miliardy Kč u zdravotní pojišťovny. Celkově by tedy stát přišel o 4,2 % příjmu do státního rozpočtu. Jedná se pouze o odhad, který není úplně přesný.

5 Navrhované řešení vztahů

I když je švarcsystém zakázaný, můžeme některé části (služby) od OSVČ převzít. Ovšem je tady velice tenká hranice mezi OSVČ a tzv. švarcsystémem.

V našem návrhovém řešení, bychom chtěly poukázat na časté chyby a protizákonné jednání, které vedou až ke správnímu řízení, ve kterém mohou být uloženy až milionové pokuty. Špatné nastavení smlouvy neprojde kontrolou, a proto si v následujících čtyřech bodech vyjasníme základní pravidla a postupy správně aplikované spolupráce s OSVČ.

5.1 Seznámení se s odlišnostmi obchodních a pracovních vztahů

V základě, pochopení rozdílů mezi obchodním a pracovním vztahem, je pro sepsání smluv a následné jejich dodržování, krokem, který nás nezavede do protizákonné sféry.

Závislá práce zaměstnanců

Závislou prací je práce, která je provozována ve vztahu podřízenosti zaměstnance a nadřízenosti zaměstnavatele, pod jménem zaměstnavatele, podle instrukcí zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává sám. (§ 2 odst 1 an. MPSV)

Závislá práce musí být provozována za plat, mzdu nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, a to v době pracovní a na pracovišti zaměstnavatele nebo na jiném předem dohodnutém místě. (§ 2 odst. 2 an. MPSV)

Závislá práce může být provozována výhradně v pracovněprávním vztahu. Základním pracovněprávním vztahem je pracovní poměr či právní vztah založený na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr což jsou dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti. (§ 3 an. MPSV)

Podnikatelská činnost OSVČ

Kdo samostatně vykonává, na vlastní účet a odpovědnost, výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován, se zřetelem k této činnosti, za podnikatele. (§ 420 odst. 1 an. NOZ)

OSVČ musí být oprávněna podnikat (živnostenský list)

5.2 Výběr a revize vhodné smluvní dokumentace

V této kapitole si vyjmenujeme základní druhy pracovních smluv s OSVČ, které mohou být i následně poupravené na míru v závislosti na jednotlivých případech.

Pracovní smlouvy

Pracovní poměr se zakládá pracovní smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, není-li v zákoníku práce dále stanoveno jinak.

Naproti tomu podnikatelé, vstupují do smluvních vztahů s obchodními partnery a dodavateli, s nimiž uzavírají smlouvy řídící se nově od 1. 1. 2014 občanským zákoníkem (zákonem č. 89/2012 Sb.). Ukazuje se, že v praxi dělá velký problém určit správný typ smlouvy.

Doporučené typy smluv pro OSVČ:

- Smlouva o poskytování služeb nebo o obchodní spolupráci.
- Smlouva o dílo.

Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu. (§ 2586 an. OZ)

- Příkazní smlouva.

Příkazní smlouvou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce. (§ 2430 an. OZ)

- Zprostředkovatelská smlouva.

Smlouvou o zprostředkování se zprostředkovatel zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou, a zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi. (§ 2445 an. OZ)

- Smlouva o obchodním zastoupení.

Smlouvou o obchodním zastoupení se obchodní zástupce jako nezávislý podnikatel zavazuje dlouhodobě vyvíjet pro zastoupeného činnost směřující k uzavírání určitého druhu obchodů zastoupeným nebo k ujednání obchodů jménem zastoupeného a na jeho účet a zastoupený se zavazuje platit obchodnímu zástupci provizi. (§ 2483 an. NOZ)

Časté mýlky ve smlouvách mohou inspektory upozornit a vyvolat tak hloubkové šetření, nejedná-li se o švarcsystém. Uvedeme si tedy pár příkladů, které se ve smlouvách objevují a přitahují pozornost. U každého příkladu definujeme základní charakteristiku pro zaměstnance a řekneme si, co nám z toho vyplývá vůči živnostníkům a navrhneme, jak by mohla vypadat správně napsaná smlouva.

Osobní výkon činností (poskytování služeb)

Od vzniku pracovního poměru je zaměstnanec povinen, podle pokynů zaměstnavatele, konat osobně práce podle pracovní smlouvy v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru.

Z toho nám vyplývá, že zaměstnanec musí práci odpracovat osobně. Zatímco OSVČ může povolat jednoho ze svých zaměstnanců nebo dodat dalšího subdodavatele. Zcela jistě by se OSVČ neměla písemně zavázat, že práci odvede osobně. Samozřejmě existují výjimky, které si uvedeme níže. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Doporučení pro OSVČ

Zhotovitel nemusí nutně osobně poskytovat služby, ledaže by se jednalo o výjimky (např. u umělce, u kterého jsou osobní vlastnosti žádoucí, protože právě kvůli kvalitě umělce, byla smlouva vytvořena). Ve smlouvě by mělo také zaznít, že dílo může provést za zhotovitele i subdodavatel, kterého si zhotovitel smí najmout se souhlasem objednavatele. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Příklad špatně nastavené smlouvy s OSVČ

Od vzniku spolupráce je živnostník povinen, podle pokynů svého nadřízeného konat osobně práce podle smlouvy v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají ze sjednané smlouvy.

Neboli ze smlouvy jasně vyplývá, že nikdo jiný nemůže práci za něho vykonat. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Příklad dobře nastavené smlouvy s OSVČ

Provedení díla není vázáno na osobní vlastnosti zhotovitele, a proto zhotovitel může provést dílo jak osobně, tak za pomoci subdodavatele. O skutečnosti, že dílo bude provedeno formou subdodávky, je zhotoviteli povinen objednatel písemně informovat.

Ze smlouvy plyne, že si na danou práci může OSVČ najmout dalšího externího podnikatele.

OSVČ a její vztah vůči ostatním společnostem

Zaměstnanci mohou vedle svého zaměstnání, vykonávaného v základním pracovněprávním vztahu, vykonávat výdělečnou činnost, která je shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele, u něhož jsou zaměstnání, jen s jeho předchozím písemným souhlasem.

Živnostník musí pracovat i pro jiné dodavatele, aby byl schopen uživit firmu, případně i své zaměstnance. Proto, je-li ve smlouvě zakázané vykonávat činnost pro jiný subjekt, jde o špatný ekvivalent. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Doporučení pro OSVČ

Vyloučit spolupráci OSVČ s jinými společnostmi jen v případě nekalého soutěžního jednání a obchodní konkurenční doložky.

Příklad špatně nastavené smlouvy s OSVČ

OSVČ může vedle svého závazku, vykonávaného podle této smlouvy, vykonávat výdělečnou činnost, která je shodná s předmětem činnosti objednatel, a to jen s jeho písemným souhlasem. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Jinak řečeno, ze smlouvy nesmí být patrné, že OSVČ nemůže pracovat pro jiného zákazníka bez souhlasu zákazníka, pro kterého zrovna pracujeme.

Příklad dobře nastavené smlouvy s OSVČ

Pro vyloučení všech pochybností smluvní strany prohlašují, že jejich obchodní spolupráce není exkluzivní a zhotovitel je oprávněn obchodovat s jakýmkoli jinými subjekty, a to po dobu trvání této smlouvy i po jejím skončení. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Samostatný postup OSVČ

Od vzniku pracovního poměru je zaměstnanec povinen, podle pokynů zaměstnavatele, konat osobně práce podle pracovní smlouvy v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru. (LIŠKUTÍN T., 2015)

V praxi se tento jev často objevuje, kdy ze smlouvy vyplývá, že OSVČ je podřízená dodavateli, tedy jedná na jeho příkaz a v daný den a místě vykonává práci, a tedy nerozhoduje sám za sebe. Tento jev je zcela špatný.

Doporučení pro OSVČ

Ve smlouvě by mělo být patrné, že OSVČ je rovnocenný partner nikoliv podřízený a pracuje podle svých schopností s profesionální péčí.

Externí povaha spolupráce s OSVČ

Kdo samostatně vykonává, na vlastní účet a odpovědnost, výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem, se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele. (LIŠKUTÍN T., 2015)

V praxi se stává, že je živnostníkům propláceno školení různých typů, cestovní doklady nebo náhrady za dobu dovolené. OSVČ má externí povahu, tedy nečerpá z výhod zaměstnance a jedná na vlastní účet a odpovědnost.

Doporučení pro OSVČ

OSVČ by neměla být zařazena ve vnitřní struktuře společnosti, neboli měla by být zcela nezávislou a konkurence schopnou. Určitě by se zde neměly objevovat zaměstnanecké nároky typu: pevná pracovní doba, přesčas, školení o BOZP, výdělek za dobu dovolené či cestovní náhrady. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Časové rozvržení činnosti OSVČ

Od vzniku pracovního poměru je zaměstnanec povinen, podle pokynů zaměstnavatele, konat osobně práce podle pracovní smlouvy, v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru.

Jedním z příkladů z praxe je případ, kdy si firma pronajme subdodavatele, ale při kontrole se zjistí, že OSVČ si vede pravidelnou pracovní docházku jako ostatní zaměstnanci firmy, a má dokonce přesčasy. Na základě tohoto příkladu by se měl tedy živnostník držet následujícím doporučením. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Doporučení pro OSVČ

Ve smlouvě by měla mít OSVČ stanoven termín, nikoli pracovní dobu. Velmi špatně by se obhajovalo, že OSVČ s pevnou pracovní docházkou či evidencí pracovní doby, jako je u zaměstnanců, není zastřeným pracovně-právním vztahem. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Odměna pro OSVČ

Závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Na základě výše uvedeného je tedy špatně, když se zjistí, že živnostník pobírá pravidelně stejné či obdobné částky každý měsíc.

Doporučení pro OSVČ

Odměna pro OSVČ by měla být navázána na výsledky činnosti Nejprokazatelnější formou je vyplacení odměn na základě faktury. Je také zapotřebí samostatně plnit daňové povinnosti a odvody či si pronajmout služby daňového poradce, za které opět dostane daňový doklad. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Náklady spojené s výkonem činnosti OSVČ

Závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě.

Zákazník nemůže proplacet OSVČ jednotlivé náklady na provoz za splnění zadané práce. OSVČ nemůže přijít za zákazníkem s fakturou od mobilního telefonů a požadovat její proplacení. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Doporučení pro OSVČ

Veškeré související náklady by měla nést OSVČ sama. Případné náklady, za pronajaté prostory či pomůcky, jako jsou mobilní telefony či auta, by měla OSVČ hradit sama. Veškeré tyto náklady se přičtou k výši odměny za vykonanou činnost

Odpovědnost OSVČ

Kdo samostatně vykonává, na vlastní účet a odpovědnost, výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem, se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován, se zřetelem k této činnosti, za podnikatele.

Zaměstnavatel je odpovědný za svého zaměstnance, kdy za jeho i nezaviněnou chybu platí. Ovšem bavíme-li se o OSVČ, je zde odpovědnost přímo na něm. Odpovědný živnostník si hradí pojištění na případnou způsobenou škodu. Nedoporučuje se zde omezovat odpovědnost za případnou škodu. (LIŠKUTÍN T., 2015)

Doporučení pro OSVČ

Živnostník má neomezenou odpovědnost za svou výdělečnou činnost i v případech, kdy se jedná o nezaviněnou škodu, proto by měl mít nastavené podmínky a proces případných reklamací.

5.3 Nastavení realizace spolupráce

OSVČ by měla komunikovat s kontaktní osobou společnosti a od této osoby by měla přijímat dílčí objednávky. Práce se provádí na základě objednávky, nepravidelně, dle dílčích objednávek. Živnostník by měl být vázán a měl by vyvíjet práci samostatně. Čas i způsob provedení by měl být zcela v jeho pravomoci, ovšem neměl by být překročen termín zhotovení. Vnitřní předpisy společnosti (např. pracovní řád) nemusí OSVČ znát, jelikož se na ni nevztahují. OSVČ by měla být poučena, jako jakákoliv jiná osoba, na případná nebezpečí u vstupu v prostorách společnosti (např. nutná helma), ale neměla by mít zaplacené školení od objednavatele. Za svou činnost by měla odpovídat OSVČ a měla by být připravena vyřizovat reklamace ohledně svých výsledků práce, které si vyřizuje na své vlastní náklady. Na to navazuje i vybavení, které by měla mít vlastní a neměla by být oblečna v oblečení objednavatele. Živnostník by si měl

samostatně evidovat odvedenou činnost pro účely fakturace. OSVČ by měla spolupracovat, na základě živnostenského oprávnění, dobrovolně a nemělo by to být ultimátum ze strany společnosti. (LIŠKUTÍN T., 2015)

5.4 Příprava na správný postup při kontrole

Při kontrole by se OSVČ měla prokázat občanským průkazem nebo jiným identifikačním průkazem. Dále by měla předložit dokumenty, na základě kterých činnost provádí, a to z toho důvodu, aby nebyla obviněna, že je zaměstnaná bez pracovní smlouvy. V neposlední řadě je také zapotřebí poskytnout nezbytně nutné a správně formulované informace.

V poslední době je probírána položka nutnosti se prokazovat dokumenty v terénu. Ukázalo se nepraktické a téměř nemožné chtít u všech zaměstnanců i živnostníků, aby měli vždy u sebe pracovní smlouvu.

Velmi důležité je správně formulovat odpovědi, které inspektorům živnostník dává. V průběhu kontroly si vedou zápis s odpovědi, které se později nemusí vyplatit, jestliže při soudním řízení nesouhlasí.

Po provedené kontrole dostává OSVČ protokol o výsledku kontroly a jestliže je inspektorem nalezený nesoulad se zákonem, je OSVČ předvolána ke správnímu řízení v I. stupni. V případě, že OSVČ nesouhlasí s verdiktem, smí se odvolat. Odvolání probíhá v Opavě a výsledný rozsudek je závazný.

Jestliže se zjistí, že prokázaný vztah je pracovněprávní, tedy že živnostníka se stal zaměstnanec, má ze zákona právo domáhat se nároků plynoucích z pracovněprávního vztahu, a to za celé období spolupráce. (LIŠKUTÍN T., 2015)

ZÁVĚR

Švarcsystém byl a zcela vážně i nadále bude využívaný systém, který může v budoucnu nabrat různých podob. Prokázání zastřeného zaměstnání je velmi náročný čin, protože u každého jedince je přístup velmi individuální. Za jeho prokázání však může, nejen zaměstnavatel, ale i živnostník, dostat nemalé pokuty. Největší zaregistrovaná pokuta se pohybovala okolo dvou miliónů korun českých, což může být pro mnoho živnostníků až likvidační. Při prokázání zastřeného zaměstnání, se může živnostník po zaměstnavateli domáhat pracovně-právních nároků, a to dokonce i zpětně.

V této práci bylo uvedeno, na modelovém příkladu, rozdílné zdanění OSVČ a zaměstnanců. Vývoj u každého z nich je zcela odlišný. Zatímco u zaměstnanců vývoj zdanění ze začátku roste, u živnostníků naopak klesá. Příčina poklesu zdanění je dána dopadem vlivu minimálních a maximálních vyměřovacích základů u zdravotních a sociálních pojišťoven a také vlivem slevy na poplatníka a na dítě. U zdravotních pojišťoven má odvod zcela konstantní vývoj, a to převážně díky zrušení maximálního vyměřovacího základu pro zdravotní pojišťovny. Nikdy se však zdanění OSVČ ani nepřiblíží zdanění zaměstnanců. Rozdíl mezi nimi činí i přes 30 %, což už může být silný argument pro nelegální činnost.

V praxi se často stává, že se situace řeší zaměstnáním na plný úvazek s minimální mzdou a případné další aktivity dohodou o provedení práce. Dochází ke kompromisu, který umožní zaměstnavateli odvádět státu menší odvody a tím ušetřit i zaměstnanci mzdu. Ovšem z druhého pohledu může zaměstnanci tímto způsobem uškodit v budoucnu, kdy se zaměstnanci bude určovat výše důchodu.

Cílem bakalařské práce bylo analyzovat dopad švarcsystému na stát a také navrhnout řešení, u kterého je spolupráce s OSVČ možná. Poukázat na možné problémy plynoucí z porušení zákona a z praxe vyčlenit dokázané nejčastější jevy, kdy se jedná o švarcsystém a jak se těchto chyb vyvarovat. Cíl této práce byl naplněn a výsledné návrhové řešení může posloužit jako berlička, o kterou je možné se opřít, v případě podnikajících OSVČ, kterým poslouží jako manuál pro správné nastavení jejich činnosti tak, aby nikdo nemohl tvrdit, že se jedná o švarcsystém.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní publikace:

BONĚK, V. a kol., 2001. *Lexikon – daňové pojmy*. Ostrava: Sagit, 626 s. ISBN 80-7208-265-5.

BRYCHTA, Ivan, Ivan MACHÁČEK a Martin DĚRGEL. *Daň z příjmů 2012*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, sv. ISBN 978-80-7357-730-8.

KUBÁTOVÁ, K., 2010. *Daňová teorie a politika*. 5. aktual. vyd. Praha: WoltersKluwer ČR, 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

SRPOVÁ, J., V. ŘEHOŘ a kol., 2010. *Základy podnikání: teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů*. Praha: Grada Publishing, 427 s. ISBN 978-80-247-3339-5.

ŠIROKÝ, J., 2013 *Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 28 členských států EU, legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SD, odraz ekonomické krize v daňové politice EU, zdanění finančního sektoru*. 6. aktualiz. a přeprac. vyd. včetně CD. Praha: Linde Praha, 386 s. ;. ISBN 978-80-7201-925-0.

VANČUROVÁ, A. a L. LÁCHOVÁ, 2012. *Daňový systém ČR 2012*. 11. aktual.vyd. Praha: VOX, 368 s. ISBN 978-80-87480-05-2.

VEBER, J., 2008 *Podnikání malé a střední firmy*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 311 s. ISBN 978-80-247-2409-6.

VEBER, Jaromír a Jitka SRPOVÁ., 2012 *Podnikání malé a střední firmy*. 3. aktualiz. dopl. vyd. Praha: Grada, 332 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4520-6.

VYBÍHAL, V., 2009 *Zdaňování příjmů fyzických osob ...: praktický průvodce*. Praha: Grada, , sv. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-2998-5.VEBER, J., J. SRPOVÁ a kol., 2012. *Podnikání malé a střední firmy*. 3. aktual. a dopl. vyd. Praha: Grada Publishing, 336 s. ISBN 978-80-247-4520-6.

Zákony

Zákon č.429/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Zákon č.89/2012 Sb., občanský zákoník

Pokyn D-285 Ministerstva financí čj. 53/79 983/2005-532.

Internetové zdroje

ČAPOVÁ, H. Švarc-firma-soud-maringotka. *Lidovky.cz* [online]. 2007 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/svarc-firma-soud-maringotka-dpb-/zpravy-domov.aspx?c=A070501_090230_ln_domov_znk

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Nejnovější údaje. *Czso.cz* [online]. 2013. [cit. 2013-02-27]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>

EKONOM.IHNED. Ten-ktery-rozjel-svarc-system-a-skoncil-na-dlazbe. *ekonom.ihned.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-11-26]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-52306170-ten-ktery-rozjel-svarc-system-a-skoncil-na-dlazbe>

FINANCE. Zdravotní pojištění zaměstnanců. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/odvody-socialniho-a-zdravotniho-pojisteni/zamestnanci-zdravotni-pojisteni/>

HAŠOVÁ, T., 2012. *Švarc systém*. [online]. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z : <http://www.legalpro.cz/clanky/svarc-system>

IPODNIKATEL. Švarc systém aneb zaměstnání „na živnostňák“, 2012. *Ipodnikatel.cz* [online]. [cit. 2012-11-18]. Dostupné z : <http://www.ipodnikatel.cz/Pravo/svarc-system-anebzamestnani-na-zivnostnak.html>

IPODNIKATEL. Švarc systém aneb zaměstnání „na živnostňák“ *Ipodnikatel.cz* [online]. 14.1.2012. 2012 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Pravo/svarc-system-anebzamestnani-na-zivnostnak/Strana-2.html>

MĚŠEC. Zdravotní pojištění. *Mesec.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/dane/zdravotni-pojisteni/pruvodce/>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. Roční přehled podnikatelů a živnostníků. *Rzp.cz* [online]. ICZ a.s. [cit. 2015-05-12] 2015. Dostupné z: <http://www.rzp.cz/statistikySbj.html>

PODNIKATEL. Švarcsystém. *Podnikatel.cz* [online]. [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/specialy/svarcsystem/>

ŠTĚTKA, J. Ten, který rozjel švarcsystém a skončil na dlažbě. *EKONOM.IHNED.cz* [online]. 2012 Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-52306170-ten-ktery-rozjel-svarcsystem-a-skoncil-na-dlazbe>

ŠUBRT, B. a D. TREZZIOVÁ. Závislá práce, nelegální práce a „švarcsystém“ od 1. 1. 2012 – I. Část. *Mzdovapraxe.cz* [online]. 2.12.2011 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d36126v45832-zavisla-prace-nelegalni-prace-a-svarcsystem-od-1-1/>

VÝPLATA. Vyměřovací základ OSVČ. *Vyplata.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.vyplata.cz/osvc/vymerovacizakladosvc.php>

Přednáška

Mgr. TOMÁŠ LIŠKUTÍN. *Nastavení spolupráce s OSVČ, prevence před postihem za švarcsystém*. Přednáška [online] Tomáš Liškutín advokátní kancelář, 2015.

SEZNAM OBRÁKŮ

Obrázek 1: Dělení sazeb	19
-------------------------------	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Výpočet daňové povinnosti	26
Tabulka 2: Nestandardní odpočty	26
Tabulka 3: Výše slevy.....	28
Tabulka 4: Sazba daně svobodný/rozvedený poplatník.....	34
Tabulka 5: Sazba daně společné zdanění manželů	34
Tabulka 6: Sazba daně osobní důchodové daně	35
Tabulka 7: Mzdy zaměstnanci	41
Tabulka 8: Celkové zdanění zaměstnanců za rok.....	42
Tabulka 9: Zdanění živnostníku s 40 %.....	43
Tabulka 10: Zdanění živnostníku s 60 %.....	44
Tabulka 11 : Zdanění živnostníku s 80 %.....	44
Tabulka 12: Přehled celkových zdanění s různými paušálními výdaji.....	45

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Zdanění zaměstnanců	42
Graf 2: Celkové zdanění živnostníků	45
Graf 3: Porovnání OSVČ a zaměstnanců	47

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
ZDP	zákon o dani z příjmů
FO.....	fyzická osoba
PO.....	právnícká osoba
EU.....	Evropská unie
BOZP.....	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
ZD.....	základ daně
SHM.....	super hrubá mzda
z.r.	za rok
zaokr.	zaokrouhlený
Kč.....	korun českých
v tis.....	v tisících
Daň.	daňové
SP	sociální pojištění
ZP	zdravotní pojištění
s.r.o.....	společnost s ručením omezeným
DPFO.....	daň z příjmů fyzických osob
spol.	společnost
ZTP/P.....	zvlášť tělesně postižený s průvodcem

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Pokyn D-285

Příloha č. 2 Vybrané paragrafy ze zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Příloha č. 3 Vybrané paragrafy ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

POKYN D-285

Ministerstva financí

čj. 53/79 983/2005-532,

**k aplikaci § 6 odst. 1 a 2 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění
pozdějších předpisů, a vymezení tzv. závislé činnosti**

Ministerstvo financí v zájmu zajištění jednotného uplatňování ustanovení § 6 odst. 1 a 2 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, vydává tento pokyn.

Účelem tohoto pokynu je vymezit hranice pro správné stanovení způsobu zdanění příjmů daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti ve spojitosti s uzavřenými jinými než pracovněprávními vztahy, tj. určení správného způsobu zdanění v případech nesprávně uzavřených a formulovaných obchodněprávních a občanskoprávních vztahů z hlediska daňového.

Meritum pokynu vychází z platné právní úpravy a rozsudků Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu.

Při posuzování jednotlivých případů z hlediska zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, je třeba vycházet z toho, zda se v konkrétním případě jedná o závislou činnost, zda posuzovaná činnost nese znaky závislé činnosti podle citovaného zákona o daních z příjmů, a nikoliv to, jakou právní skutečností byla tato činnost založena. Citovaný zákon o daních z příjmů sice používá pojem „závislá činnost“, avšak nutno podotknout, že tento pojem není zcela totožný s pojmem „závislá činnost“ z pracovněprávního hlediska. Pro kvalifikaci příjmů podřazených pro účely daně z příjmů pod ustanovení § 6 citovaného zákona o daních z příjmů není rozhodující na základě jakého právního vztahu poplatníkovi příjmy plynou. Podstatným a

základním rysem závislé činnosti je skutečnost, že není vykonávána zcela nezávisle, tzn. pod vlastním jménem, na vlastní účet a s vlastní odpovědností poplatníka, ale naopak podle pokynů toho, kdo odměnu za vykonanou práci vyplácí (plátce). Daní z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti jsou tak podrobeny nikoliv pouze příjmy plynoucí z pracovněprávních vztahů uzavřených podle zákoníku práce, ale pod takový způsob zdanění zahrnul zákonodárce i příjmy z obdobného poměru, přičemž tento jakkoliv dále nedefinoval, vymezil jej jen vzájemným vztahem plátce a poplatníka, a to povinností poplatníka dbát příkazů plátce [§ 6 odst. 1 písm. a) zákona]. Současně za příjmy ze závislé činnosti pro účely zdanění prohlásil zákon i další příjmy, a to bez ohledu na právní skutečnost vznik příjmů zakládající [např. § 6 odst. 1 písm. b) a písm. c) zákona].

Uvedené pojetí je založeno na materiálním posouzení závislé činnosti, kdy skutečně není rozhodující, na jakém formálním právním základě je předmětná činnost vykonávána. Je proto nezbytné stanovit materiální kritéria, při jejichž splnění se bude o závislou činnost jednat. Zákonné vymezení prostřednictvím pouhého plnění příkazů plátce, obsažené v citovaném ustanovení § 6 odst. 1 písm. a) zákona se totiž ukázalo a ukazuje jako nedostačující a neschopné postihnout všechny reálně možné případy. Již ze samotné povahy věci je zřejmé, že k plnění příkazů (pokynů) plátce dochází prakticky do určité míry ve všech případech zadávání prací a činností (dodavatelských zakázek), tedy nikoliv pouze v rámci pracovněprávních vztahů (i při subdodávkách si má objednavatel právo kontrolovat a hlídat dodavatele, zda práci koná podle jeho přání a případně subdodavatele korigovat svými příkazy).

Vymezení pojmu „závislá činnost“ proto nemůže být redukováno pouze na činnost vykonávanou podle příslušných příkazů a pokynů, nýbrž se musí jednat o činnost skutečně závislou na osobě plátce. Prakticky to znamená, že definiční prvek závislosti při závislé činnosti tak bude dán především povahou vykonávané činnosti, znaky a okolnostmi, za kterých je práce vykonávána a zda na uzavření pracovněprávního vztahu je dán zájem obou smluvních stran.

Nejčastějšími znaky a okolnostmi indikujícími vztah závislé činnosti fyzické osoby a osoby od níž jí plyne příjem (dále jen „plátce příjmu“) jsou následující:

- plátce příjmu přímo či nepřímo ukládá úkoly, řídí a kontroluje fyzickou osobu a nese odpovědnost související s její činností,
- fyzická osoba má ve vztahu k plátcí příjmu obdobné postavení jako zaměstnanec,
- odměna za práci je vypočítána na základě délky pracovní doby nebo obdobným způsobem běžným při odměňování osoby v pracovněprávním vztahu,
- materiál, pracovní pomůcky, stroje a zařízení potřebné pro výkon činnosti jsou fyzické osobě poskytovány plátcem příjmů,
- vztah mezi plátcem příjmu a fyzickou osobou je dlouhodobý anebo soustavný, resp. fyzická osoba vykonává činnost dlouhodobě pouze pro jednoho plátce příjmu, a to osobně nebo prostřednictvím spolupracující osoby ve smyslu § 13 zákona o daních z příjmů.

Vybrané paragrafy ze zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

§ 2

(1) Závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.

(2) Závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě.

§ 3

Závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy. Základními pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Vybrané paragrafy ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

§ 5

Pro účely tohoto zákona se rozumí

e) nelegální prací

1. výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah, nebo
2. pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení, je-li podle tohoto zákona vyžadováno, nebo v rozporu s povolením k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání ve zvláštních případech (dále jen „zelená karta“) vydaným podle zvláštního právního předpisu, nebo v rozporu s modrou kartou; to neplatí v případě převedení na jinou práci podle § 41 odst. 1 písm. c) zákoníku práce,
3. pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu bez platného povolení k pobytu na území České republiky, je-li podle zvláštního právního předpisu vyžadováno.

§ 139

(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) poruší zákaz diskriminace nebo nezajistí rovné zacházení podle tohoto zákona,
- b) zprostředkuje zaměstnání bez povolení,
- c) vykonává nelegální práci
- d) umožní výkon nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2, nebo
- e) nesplní oznamovací povinnosti podle § 87,
- f) umožní výkon nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3.

(3) Za přestupek

- a) podle odstavce 1 písm. a) a podle odstavce 2 písm. a) a b) lze uložit pokutu do 1 000 000 Kč,
- b) podle odstavce 1 písm. b) lze uložit pokutu do 2 000 000 Kč,
- c) podle odstavce 1 písm. c), e) a odstavce 2 písm. d) lze uložit pokutu do 100 000 Kč,
- d) podle odstavce 2 písm. c) lze uložit pokutu do 500 000 Kč,
- e) podle odstavce 1 písm. d) a f) lze uložit pokutu do 5 000 000 Kč.

§ 140

(1) Právní osoba nebo podnikající fyzická osoba se správního deliktu dopustí tím, že

- a) poruší zákaz diskriminace nebo nezajistí rovné zacházení podle tohoto zákona,
- b) zprostředkuje zaměstnání bez povolení nebo jiným způsobem poruší při zprostředkování zaměstnání tento zákon nebo dobré mravy,
- c) umožní výkon nelegální práce nebo podle § 5 písm. e) bodu 1 nebo 2,
- d) nesplní oznamovací povinnosti podle tohoto zákona nebo nevede evidenci v tomto zákoně stanovenou,
- e) umožní výkon nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3.

(4) Za správní delikt se uloží pokuta do

- a) 1 000 000 Kč, jde-li o správní delikt podle odstavce 1 písm. a) a podle odstavce 2 písm. a) a b),
- b) 2 000 000 Kč, jde-li o správní delikt podle odstavce 1 písm. b),
- c) 500 000 Kč, jde-li o správní delikt podle odstavce 2 písm. c),
- d) 100 000 Kč, jde-li o správní delikt podle odstavce 1 písm. d),
- e) 50 000 Kč, jde-li o správní delikt podle odstavce 3,
- f) 100 000 Kč, jde-li o správní delikt podle odstavce 1 písm. c) a e), nejméně však ve výši 250 000 Kč.